

T. C.
MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI
ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK HİZMETLERİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

ÜSTÜN YETENEKLİ BİREYLER
STRATEJİ VE UYGULAMA PLANI TASLAĞI
2013 - 2017

Ocak, 2013
Ankara

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM I	1
GİRİŞ	
1.1. Günümüze Kadar Yapılan Çalışmalar	1
1.2. Strateji ve Uygulama Planının Gereçesi	3
1.2.1. Politik Önem	3
1.2.2. Stratejik Önem	4
1.2.3. Bilimsel ve Teknolojik Önem	4
1.2.4. Sosyolojik Önem	4
1.2.5. Psikolojik Önem	4
BÖLÜM II	5
MİSYON, VİZYON, TEMEL İLKE VE DEĞERLER	
2.1. Strateji ve Uygulama Planının Misyonu, Vizyonu	5
2.1.1. Misyon	5
2.1.2. Viyon	5
2.2. Strateji ve Uygulama Planının Temel İlkeleri ve Değerleri	5
BÖLÜM III	6
PAYDAŞLAR VE SORUMLULUKLAR	
3.1. Paydaş Listesi	6
3.2. Paydaş Analizi	7
BÖLÜM IV	8
GÜÇLÜ YANLAR – ZAYIF YANLAR – FIRSATLAR – TEHDİTLER (GZFT) ANALİZİ	
4.1. Güçlü Yanlar-Zayıf Yanlar-Fırsatlar-Tehditler (GZFT) Analizi	8
4.1.1. Güçlü Yanlar	8
4.1.2. Zayıf Yanlar	8
4.1.3. Fırsatlar	9
4.1.4. Tehditler	9
BÖLÜM V	10
STRATEJİK AMAÇLAR VE HEDEFLER	
5.1. Eğitim Modelleri ile İlgili Stratejik Amaçlar ve Hedefler	10
5.2. İnsan Kaynakları ile İlgili Stratejik Amaçlar ve Hedefler	15
5.3. Yaygınlaştırılabilirlik ve Sürdürülebilirlik ile İlgili Stratejik Amaçlar ve Hedefler	17
BÖLÜM VI	22
EĞİTİM MODELLERİ	
6.1. Ülkemizde Uygulanması Planlanan Eğitim Modelleri	22
6.1.1. Okulöncesi Dönemde Üstün Yetenekli Bireyleri Eğitimi	22

6.1.2. İlkokul Döneminde Üstün Yetenekli Bireylerin Eğitimi	23
6.1.3. Ortaokul Döneminde Üstün Yetenekli Bireylerin Eğitimi	23
6.1.4. Lise Döneminde Üstün Yetenekli Bireylerin Eğitimi	24
EKLER	26
Ek 1: Durum Analizi	27
Ek 2: Üstün Zeka ve Üstün Yetenek Tanımları	35
Ek 3: Türkiye’de ve Dünyada Eğitim Uygulamaları	40
Ek 4: Tanılama ve Değerlendirme	61
Ek 5: Üstün Yetenekli Bireylerin Eğitiminde Diğer Modeller	66
Ek 6: Kaynakça	68

BÖLÜM I GİRİŞ

14 Eylül 2011 tarihli ve 28054 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Bakanlığımızın yeniden yapılanma sürecinde Genel Müdürlüğümüzün adı “Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü” şeklinde değiştirilmiş ve Genel Müdürlüğümüz bünyesinde altı Grup Başkanlığı oluşturulmuştur. Grup Başkanlıklarından biri olan “Özel Yeteneklerin Geliştirilmesi Grup Başkanlığının görevleri aşağıda sıralanmıştır:

- 1) Özel yetenekli bireylerin tespit edilmesi, tanınması, yönlendirilmesi ve yerleştirilmesi ilgili iş ve işlemleri yürütmek ve politikalar geliştirmek,
- 2) Özel yetenekli bireylerin eğitimini yaygınlaştırmak ve eğitime erişimlerini artırmaya yönelik stratejiler hazırlamak, geliştirmek ve uygulanmasını sağlamak,
- 3) Özel yetenekli bireylerin eğitimi ile ilgili eğitim modelleri geliştirmek, değerlendirmek ve yaygınlaştırmak,
- 4) Özel yetenekli bireylerin eğitiminde görev alan öğretmen ve personele yönelik verilecek eğitimleri tespit etmek, planlamak ve uygulamak,
- 5) Özel yetenekli bireylerin eğitimine yönelik ihtiyaç ve beklentileri karşılamak üzere araştırma, geliştirme ve planlama çalışmalarında bulunmak,
- 6) İlgili sektör ve sivil toplum örgütleriyle işbirliği ve koordinasyonu sağlamak,
- 7) Genel Müdürlüğün işleyişi ile ilgili verilecek diğer görevleri yapmaktır.

05 Ağustos 2009 tarihli ve 27310 sayılı Resmi Gazetede Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulunun Onsekizinci ve Ondokuzuncu Toplantısı ile ilgili 2009/16 sayılı Başbakanlık Genelgesinde ülkemizde üstün yetenekli bireylerin eğitimini iyileştirmek üzere Milli Eğitim Bakanlığı koordinasyonunda “Üstün Yetenekli Bireyler Strateji ve Uygulama Planı 2009-2013” hazırlanması için çalışmaların başlatılmasına karar verilmiştir (Ek 1).

1.1. Günümüze Kadar Yapılan Çalışmalar

Söz konusu Genelge doğrultusunda bugüne kadar gerçekleştirilen çalışmalar, tarihlerine göre, özet olarak aşağıda sunulmaktadır.

Tablo 1: Günümüze kadar yapılan çalışmalar

Sıra

No	Tarih	Bugüne Kadar Yapılan Çalışmalar
1	23-25 Eylül 2004	I. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi
2	22 Aralık 2009	Millî Eğitim Bakanlığı – TÜBİTAK işbirliğinde düzenlenen Üstün Yetenekli Bireylerin Eğitimi Strateji ve Uygulama Planı (2009-2013) hazırlık toplantısı
3	23-24 Eylül 2010	Milli Eğitim Bakanlığı, Koç Üniversitesi ve Türk Eğitim Vakfı (TEV) işbirliği ile İstanbul'da Koç Üniversitesinde, Tanılama ve

İzleme, Eğitim Modelleri, İnsan Kaynakları ve Sürdürülebilirlik konu başlıklı I. Uluslararası Üstün Yetenekliler Eğitimi Sempozyumu

- 4 14 Haziran – 20 Aralık 2010 MEB ve TÜBİTAK-TÜSSİDE işbirliğinde strateji ve yöntem belirleme toplantıları
- 5 20-22 Aralık 2010 Millî Eğitim Bakanlığı-TÜBİTAK-TÜSSİDE işbirliğinde çocuk, veli ve alan uzmanlarıyla düzenlenen çalıştay sonrası hazırlanan “Üstün Yeteneklilerin Eğitimi Ortak Akıl Platformu”nun oluşturulması
- 6 04-08 Nisan 2011 Üstün yeteneklilerin tanınması ve eğitiminde etkin görev yapan MEB personelinin katılımı ile yapılan “Üstün Yeteneklilerin Eğitiminde Mevzuat Geliştirme Çalıştayı”
- 7 11 Mayıs 2011 Üstün Yetenekli Bireyler Strateji ve Uygulama Planı için MEB, TÜBİTAK- TÜSSİDE, Üniversite ve STK işbirliğinde 20-22 Aralık 2010 tarihinde gerçekleştirilen çalışmanın sonunda hazırlanan Strateji Taslağını Değerlendirme Toplantısı
- 8 16-20 Mayıs 2011 MEB Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü yetkilileri ile BİLSEM’lerde görev yapan bir grup personel tarafından, üstün yeteneklilerin tanınma ve eğitim modellerinin incelenmesi amacı ile Kore Cumhuriyetine çalışma ziyareti
- 9 Haziran 2011 Üstün Yetenekli Bireyler Strateji ve Uygulama Planı (2012-2016) birinci taslağının, danışmanların katkıları ve MEB yetkililerinin ortak çalışmaları sonucunda gözden geçirilerek alan uzmanlarının görüşlerine sunulması
- 10 05 Nisan- 05 Kasım 2012 13 Mart 2012 tarihli ve 28232 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan “Üstün Yetenekli Çocukların Keşfi, Eğitimleriyle İlgili Sorunların Tespiti ve Ülkemizin Gelişimine Katkı Sağlayacak Etkin İstihdamlarının Sağlanması” amacıyla bir Meclis Araştırma Komisyonu kurulmasına ilişkin karar gereği TBMM’de 17 üyeden oluşan Meclis Araştırma Komisyonunun çalışmaları
- 11 03-05 Eylül 2012 Karabük Üniversitesi tarafından düzenlenen I. Üstün Yetenekliler Eğitimi Çalıştayı
- 12 30 Kasım- 01 Aralık 2012 Gaziosmanpaşa Üniversitesi tarafından düzenlenen II. Üstün Yetenekliler Eğitimi Çalıştayı

Bugüne kadar yapılan tüm bu çalışmaların bir sonucu olarak “Üstün Yetenekli Bireyler Strateji ve Uygulama Planı 2013-2017” hazırlanmıştır.

“Üstün Yetenekli Bireyler Strateji ve Uygulama Planı 2013-2017”de, üstün yetenekli bireylerin tanınması, eğitimleri, personelin yetiştirilmesi, eğitim ortamlarının düzenlenmesi gibi konularda yapılacak çalışmalar yer almaktadır. Ayrıca, söz konusu strateji ve uygulama planında ülkemizde üstün yetenekli bireylere yönelik olarak örgün ve yaygın eğitimde tek tip uygulamalar yerine bilgi ve deneyim paylaşımını esas alan, bireyin ilgi, yetenek ve potansiyeline göre **farklılaştırılmış, bireyselleştirilmiş, zenginleştirilmiş, hızlandırılmış** çoklu modeller önerilmektedir. Böylece örgün ve yaygın eğitimde üstün yetenekli bireyler için yeni bir dönemin başlaması hedeflenmektedir. Önerilen eğitim modelleri, bilimsel araştırmaya dayalı, esnek, farklılıkları göz önüne alan, kaynakları (kişi, malzeme, mekân, mali vb.) en etkin şekilde kullanan, bireylerin yaratıcılıklarını kullanarak bir ürün ortaya koymalarına fırsat sağlayan etkinliklerin planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesine dayalıdır.

Temel amaç, ülkemizin üstün yeteneklilerin eğitimi ve istihdamı konusunda lider ülkelerden biri haline gelmesidir. Bu doğrultuda üstün yetenekliler konusunda yeni bir eğitim felsefesi oluşturmak, toplumda yeni bir anlayış geliştirmek, eğitim için milli gelirden daha çok pay ayırmak, çalışmalarını hayat boyu öğrenme ve rehberlik ilkesi ışığında sürdürmek, alınan kararlarda ve uygulamalarda süreklilik ve tüm öğrenciler için fırsat eşitliği sağlamaktır.

1.2. Strateji ve Uygulama Planının Gerekçesi

20. yüzyılın ilk yarısından itibaren ülkeler üstünlüklerini kanıtlamanın bir yolu olarak spor/sanat ile fen ve matematik alanlarında üstün yetenekli bireylerin eğitimine hız vermeye başlamış, bu bireylerin yeteneklerini sergilemelerini sağlamışlardır. Günümüzde, ülkemiz de dâhil olmak üzere pek çok ülkenin kalkınma hedefleri arasında, üstün yetenekli bireylerin kendi ilgi alanlarını, yeteneklerini, yaratıcılıklarını geliştirmelerine yönelik fırsatları artırmak, ülkelerine ve dünyaya yararlı birer vatandaş olmalarını sağlamak yer almaktadır. Bu amaçla, üstün yetenekli bireylerin eğitiminin önemi aşağıda belirtilen başlıklar altında değerlendirilebilir (Ek 2, Ek 4).

1.2.1. Politik Önem

Ülkelerin bilim ve teknoloji alanında gelişmişlik düzeylerini artırma istek ve çabaları özellikle uzay araştırmaları ve uzaya çıkma yarışı ile belirgin bir hale gelmiştir. Üstün yetenekli bireylerle ilgili yapılan tüm çalışmalar aynı zamanda ülkelerin politik stratejilerini de belirlemesi açısından önem kazanmıştır.

1.2.2. Stratejik Önem

İnsan kaynağının eğitimli ve nitelikli olması ülkenin sahip olduğu diğer kaynakların da daha verimli kullanılmasına ve ülkenin teknolojik, ekonomik, siyasi ve askeri anlamda güçlü olmasına yardım eder.

1.2.3. Bilimsel ve Teknolojik Önem

Gelişme için ülkelerin kendi üniversitelerinde, fabrikalarında, laboratuvarlarında, araştırma ve geliştirme birimlerinde çalışacak, bilim ve teknoloji üretip geliştirebilecek yaratıcı bireylerin eğitiminin desteklenmesi şarttır.

1.2.4. Sosyolojik Önem

Toplumların yaklaşık % 2'sini oluşturan üstün yetenekli bireylerin eğitilmesi, üretken hale getirilmesi ve potansiyellerini toplumsal gelişme için kullanmaları toplumun refahı, geleceği ve dünya ülkeleri içindeki yerlerini belirleme açısından önemlidir. Üstün yetenekli bireyler liderlik özellikleri, motivasyonları, kararlılıkları, hızlı düşünme ve yaratıcı problem çözme yetenekleri ile toplumlara yön veren, gelişme ve değişmeyi hızlandıran bireylerdir.

1.2.5. Psikolojik Önem

Üstün yetenekliler keşfetmeye, üretmeye ve duyularını kullanmaya yaşlarına göre daha erken yaşlarda başladıkları için daha çok psikolojik desteğe ihtiyaç duyarlar. Bu nedenle, üstün yetenekli bireylerin yetenek ve özelliklerine uygun eğitimi almaları, yetenek, yaratıcılık, liderlik gibi özelliklerini ortaya koyabilmeleri, kendileri ile barışık ve çevreleri ile uyumlu bireyler olabilmeleri açısından önemlidir. Bunun yanı sıra, üstün yetenekli bireyler uygun yönlendirilmediğinde, kendini gerçekleştirme fırsatını bulamadığı için kendilerine ve çevrelerine zarar verici hale de gelebilmektedirler.

BÖLÜM II

MİSYON, VİZYON, TEMEL İLKE VE DEĞERLER

2.1. Strateji ve Uygulama Planının Misyonu, Vizyonu

Özel yetenekli bireylerle ilgili gelecek yönelimimizi tanımlayacak olan bu planlama, aşağıda vurgulanan, misyon, vizyon ve temel değerleri esas alacaktır.

2.1.1. Misyon

Misyonumuz, üstün yetenekli bireylerin yetenek ve özelliklerini tanıyarak potansiyellerini en üst düzeyde kullanmaları yoluyla, bilgi, teknoloji ve yaratıcı çözüm üreten, insanlığın gelişimine katkı sağlayan, araştırmacı, özgün, etik ve estetik değerlere sahip, geleceğin liderlerini, bilim insanlarını, sanatçıları ve sporcularını yetiştirmektir.

2.1.2. Vizyon

Vizyonumuz, her yaşta bireylerin üstün yeteneklerinin gelişiminin desteklendiği, merak, öğrenme ve yaratıcılığa zemin oluşturan ileri düzeyde öğrenme ortamlarının doğal olarak sunulduğu ve tüm yeteneklerin değerlendirildiği bir Türkiye.

2.2. Strateji ve Uygulama Planının Temel İlkeleri ve Değerleri

Eğitimin temel ilkeleri arasında çocuğun yüksek yararının önceliği, bireysel farklılıklara saygı, uygulamalarda bilimsel ve etik kurallar, kaliteli hizmet, nitelikli ve yeterli personel ve hayat boyu öğrenme sayılabilir.

Üstün yetenekli bireylerin eğitiminde esas alınacak olan temel ilkeler ve değerler ise aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Yenilik ve yaratıcılık,
- Özgünlük, esneklik ve dinamiklik,
- Farklılıkları değerlendiren ve destekleyen eğitim ortamı,
- İşbirliği ve ekip çalışması.

BÖLÜM III

PAYDAŞLAR VE SORUMLULUKLAR

3.1. Paydaş Listesi

Hazırlanan strateji ve eylem planının uygulamaya geçirilmesi, konuyla ilgili birçok kurum ve kuruluşun işbirliğini zorunlu kılmaktadır. Bu süreçte iş birliği yapılacak olan paydaşlarımız ve paydaşlık gerekçeleri Tablo 2’de ayrıntılı olarak sunulmaktadır.

Tablo 2: Paydaş Listesi

PAYDAŞ ADI	İÇ PAYDAŞ/ DIŞ PAYDAŞ/ LİDER/ HİZMET ALAN/ TEMEL ORTAK/ STRATEJİK ORTAK/ TEDARİKÇİ	PAYDAŞ OLMA NEDENİ
Politika yapıcılar	İç Paydaş/Dış Paydaş/Temel Ortak	Bakanlıkların görev alanındaki kanunları oluşturması bakımından
Politika uygulayıcılar	İç Paydaş/Temel Ortak	Bakanlıkların görev alanındaki kanunları uygulaması bakımından
Bakan	İç Paydaş/Lider	Bakanlık politikalarına yön veren lider olması bakımından
İdari Personel	İç Paydaş/Lider/Çalışan/Hizmet Alan	Bakanlık faaliyetlerini yürütmesi bakımından
Öğretmenler	İç Paydaş/Çalışan/Hizmet Alan	Bakanlık eğitim faaliyetlerini uygulaması bakımından
Bilim ve Sanat Merkezleri	İç Paydaş/Çalışan/Hizmet Alan	Bakanlığın üstün yeteneklilerle ilgili eğitim faaliyetlerini uygulaması bakımından
Diğer Kamu Kurum ve Kuruluşları	Dış Paydaş/Hizmet Alan/Temel Ortak/Stratejik Ortak/Tedarikçi	Üstün yeteneklilerin eğitimi ile ilgili faaliyetlerde yapılan işbirliği bakımından
Üniversiteler	Dış Paydaş/Stratejik Ortak/Tedarikçi/Temel Ortak	Üstün yeteneklilerle ilgili faaliyetler için danışmanlık sağlanacak eğitim hizmetleri bakımından
Sivil Toplum Kuruluşları	Dış Paydaş/Stratejik Ortak	Üstün yeteneklilerle ilgili temsil ettikleri gruplar bakımından
Uluslararası Kuruluşlar	Dış Paydaş/Stratejik Ortak	Onaylanan uluslararası sözleşmeler bakımından
Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları	Dış Paydaş/Stratejik Ortak	Üstün yeteneklilerle ilgili temsil ettikleri gruplar bakımından
Öğrenciler ve Aileler	Dış Paydaş/Hizmet Alan	Üstün yeteneklilerle ilgili faaliyetlerden yararlanmaları bakımından
Diğer Kamu Kurumları	Dış Paydaş/Hizmet Alan/Temel Ortak/Stratejik Ortak/ Tedarikçi	Üstün yeteneklilerle ilgili faaliyetlerdeki işbirliği, iletişim bakımından
Mal ve Hizmet Alınan Diğer Kuruluşlar	Dış Paydaş/ Tedarikçi	Üstün yeteneklilerle ilgili faaliyetleri desteklemeleri bakımından

3.2. Paydaş Analizi

Üstün yeteneklilerle ilgili yapılacak çalışmalara yönelik olarak iç ve dış paydaşlarla yapılacak faaliyetler doğrultusunda paydaş analizi yapılmıştır. Paydaş analizi Tablo 3'te özetlenmiştir.

Tablo 3: Paydaş Analizi Temelli Görev ve Sorumluluklar

Paydaş	Lider	Çalışan	Hizmet Alan	Temel Ortak	Stratejik Ortak	Tedarikçi
Politika Yapıcılar				X	X	
Politika Uygulayıcılar		X		X	X	
Bakan	X					
İdari Personel	X	X				
Öğretmenler	X	X				
Bilim ve Sanat Merkezleri	X	X	X			
Uluslararası Kuruluşlar					X	X
Diğer Kamu Kurum ve Kuruluşları			O	O	O	O
Üniversiteler			X	X	X	O
Sivil Toplum Kuruluşları			O		O	O
Öğrenciler			X			
Aileler	X		X			
Mal ve Hizmet Alınan Kuruluşlar						O

Paydaş Analizinde Kullanılan Kavram ve İşaretler:

Paydaş: Üstün yeteneklilerle ilgili faaliyetlerden etkilenen ve bunları etkileyen taraflardır.

Lider: Kurumda herhangi bir kademede görev alan çalışanlar arasında liderlik özellikleri olan kişidir.

Çalışan: Kurumun çalışanlarıdır.

Temel ortak: Kurumun üstün yeteneklilerle ilgili faaliyetlerini gerçekleştirmek üzere kendi seçimine bağlı olmaksızın zorunlu olarak kurulmuş olan ortaklıklardır.

Stratejik ortak: Kurumun üstün yeteneklilerle ilgili faaliyetlerini gerçekleştirmek üzere kendi seçimi üzerine kurduğu ortaklıklardır.

Tedarikçi: Kurumun üstün yeteneklilerle ilgili faaliyetlerini gerçekleştirirken ihtiyaç duyduğu kaynakları temin eden diğer kurum/kuruluşlardır.

X: Tüm paydaşlar bu rolü üstlenir/tümüyle bu tür bir ilişki vardır.

O: Bazı paydaşlar bu rolü üstlenir/bazılarıyla bu tür bir ilişki vardır.

BÖLÜM IV

GÜÇLÜ YANLAR – ZAYIF YANLAR – FIRSATLAR – TEHDİTLER (GZFT) ANALİZİ

4.1. Güçlü Yanlar – Zayıf Yanlar – Fırsatlar – Tehditler (GZFT) Analizi

Üstün Yetenekliler Strateji ve Eylem Planı ile ilgili durum değerlendirmesinin yapılmasında üzerinde durulan kritik noktalardan birisi de süreçle ilgili GZFT analizidir. Bu analiz ile uygulama sürecinde iyileştirilmesi gereken zayıf yönler ile karşılaşılabilecek risk faktörlerinin belirlenmesi, bunların giderilmesi için kullanılacak fırsatlar ve güçlü yönlerin değerlendirilmesi yapılmaktadır.

4.1.1. Güçlü Yanlar

1. Ülkemizdeki genç nüfusun fazlalığı sebebiyle üstün yetenekli öğrenci sayısının fazlalığı,
2. Ülke genelinde 60 ilde toplam 66 Bilim ve Sanat Merkezinin üstün yeteneklilere yönelik eğitim hizmeti verebilme potansiyeli,
3. Eğitsel tanılamaya yönelik toplam 218 Rehberlik ve Araştırma Merkezinin ortam ve yetişmiş personel açısından üstün yeteneklileri objektif tanılama sürecinde hizmet verebilme potansiyelinin olması,
4. Her tür ve kademedeki okullarda rehberlik ve psikolojik danışma servislerinin hizmet verebilmesi,
5. Üniversiteler bünyesinde üstün yetenekli çocuklar eğitim merkezlerinin açılması,
6. Bilimsel çalışmalara TÜBİTAK tarafından destek sağlanması,
7. E-okul veri tabanı,
8. Tüm branşlarda öğretmen yeterliliklerinin belirlenmiş olması.

4.1.2. Zayıf Yanlar

1. Eğitsel değerlendirme ve tanılamada kullanılan yeterli ve güncel araçların (gözlem formları, zekâ/yetenek testleri, müzik, resim, yaratıcılık ve liderlik testleri vb.) yetersizliği,
2. Ülkemizdeki üstün yetenekli öğrencilerin büyük bir bölümünün tanılanmamış olması,
3. Üstün yeteneklilerin eğitimine yönelik farklılaştırılmış eğitim modellerinin ve programlarının olmaması,
4. Farklı eğitim modelleri içeren akademik çalışma sayısının azlığı ve lisans düzeyinde ilgili ders ve programların yetersizliği,
5. Üstün yetenekli öğrencilerle çalışabilecek eğitimcilerin nitelik ve niceliğinin yetersiz olması,
6. Üstün yeteneklilerin tanılanması sürecinde disiplinlerarası (aile hekimi, çocuk doktoru, okulöncesi eğitim öğretmeni, psikolog vb.) işbirliği ve eş güdümünün yetersiz olması,

7. Kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, STK'lar arasındaki işbirliğinin yeterli düzeyde olmaması,
8. Üstün yeteneklilerle ilgili yapılandırılmış bir aile rehberliği programının olmaması,
9. Eğitim kademeleri arasında geçişlerin sağlanamaması,
10. Bilim, teknoloji ve sanayi entegrasyonu ile beceri geliştirme ve istihdam ilişkisinin sağlanamaması.

4.1.3. Fırsatlar

1. Ülkemizdeki üstün yetenekli öğrencilerin ailelerinin tanılanamaya yönelik istekliliği ve üstün yetenekli bireylerin eğitiminin ülke politikası haline gelmesi için ailelerin, eğitimcilerin ve STK'ların çaba göstermesi,
2. Üstün yetenekli bireylere yönelik politika ve eğitim uygulamaları konusunda toplumsal farkındalık düzeyinin artıyor olması,
3. Ülkemizde teknolojinin eğitimde aktif bir şekilde kullanılıyor olması,
4. Öğrenci değişim programları ile diğer ülkelerin tecrübe ve imkanlarından artan oranda faydalanma.

4.1.4. Tehditler

1. Beyin göçünün durdurulamaması,
2. Üstün yetenekli bireylerin eğitiminin maddi kazanç temelli gelişim göstermesi tehlikesi,
3. Gelişmiş ülkelerin eğitim stratejilerindeki değişimleri zamanında uyarlayamamak,
4. Yükseköğretim düzeyinde ülkelerin sunduğu fırsat ve kaynakların çeşitliliği,
5. Tam zamanlı araştırma personelinin azlığı,
6. Genel eğitim seviyesinin yetersizliği.

BÖLÜM V STRATEJİK AMAÇLAR VE HEDEFLER

Bu bölümde Üstün Yetenekli Bireyler Strateji ve Uygulama Planı çerçevesinde belirlenen stratejik amaçlar ve hedefler ile bu amaç ve hedeflerle ilgili göstergeler ve kurumlar yer almaktadır. Ayrıca, amaç ve hedeflerin kısa, orta ve uzun vade olarak süre boyutları da verilmiştir.

5.1. Eğitim Modelleri ile İlgili Stratejik Amaçlar ve Hedefler

TEMA	AMAÇLAR	HEDEFLER	ALT HEDEFLER	GÖSTERGELER	İLGİLİ KURUM/ BİRİM	KOORDİNE KURUM	SÜRE
TEMA: EĞİTİM MODELLERİ	Stratejik Amaç 1: Üstün yeteneklilerin yeteneklerini geliştirmeye yönelik örgün ve yaygın eğitim sistemimiz ile entegre olmuş çeşitli eğitim modelleri uygulamak.	Hedef 1.1: Üstün yeteneklilerin özelliklerini belirlemeye yönelik ulusal standart testlerin geliştirilmesi ve doğru, etkili ve verimli şekilde kullanılmasını sağlamak.	Hedef 1.1.1: Üstün yeteneklilerin özelliklerini belirlemeye yönelik standart ölçme araçlarının çeşitliliğini artırmak.	Standart ölçme aracı sayısı	(MEB) YEĞİTEK (MEB) TEGM Üniversiteler STK	ASPB	Uzun
			Hedef 1.1.2: Üstün yeteneklilerin özelliklerini belirlemeye yönelik standart ölçme araçlarını uygulayacak personel sağlamak.	Eğitime alınan personel sayısı	(MEB) ÖERHGM	ASPB	Orta
			Hedef 1.1.3: Üstün yeteneklilerin özelliklerini belirlemeye yönelik standart ölçme sonuçlarını eğitsel tanılama sonuçları ile birlikte kullanmak.	Eğitsel Tanılama Raporu	(MEB) ÖERHGM (MEB) TEGM (MEB) ÖOGM	ASPB	Kısa
			Hedef 1.1.4: Standart ölçme sonuçlarından öğrencilerin özelliklerini belirlemenin yanında yetenek alanının/alanlarının geliştirilmesinde de kullanılmasını sağlamak	Eğitsel Tanılama Raporu Test ve test dışı teknikler	(MEB) ÖERHGM (MEB) TEGM (MEB) ÖOGM	ASPB	Kısa

		<p>Hedef 1.2: Okulöncesi ve ilkökulda öğrencilerin yeteneklerini ortaya koymalarına, belirlemelerine ve geliştirmelerine fırsat tanyacak esnek ve etkili eğitim uygulamaları oluşturmak.</p>	<p>Hedef 1.2.1: Öğrencilerin öğretim etkinliklerinde ortaya koydukları üstün yetenekliliğe ilişkin performans ve ürünlerini kanıta dayalı olarak belirleyecek öğretim etkinlikleri, ölçme değerlendirme yöntem ve araçları oluşturmak ve kullanmak, tanılamaya ilgili ayrı bir birim oluşturmak.</p>	<p>Öğretim etkinlikleri sayısı Gözlem formları sayısı Dereceli puanlama ölçekleri sayısı Tutum ölçekleri sayısı Proje değerlendirme ölçeği sayısı Ürün Seçki Dosyası Tanılama birimi çalışmaları</p>	<p>(MEB) TEGM (MEB) RAM</p>	<p>ASPB</p>	<p>Orta</p>
			<p>Hedef 1.2.2: Eğitsel tanılama ve değerlendirmeye yönelik izleme ve değerlendirme veri tabanı oluşturmak.</p>	<p>Veri tabanı</p>	<p>(MEB) YEĞİTEK (MEB) TEGM (MEB) OÖGM (MEB) MTEGM (MEB) SGB BİGB</p>	<p>ASPB</p>	<p>Orta</p>
			<p>Hedef 1.2.3: Öğrencilerin zenginleştirilmiş ortamlarda farklı öğretim yöntemleri ile uygulanan öğretim etkinlikleri ile yeteneklerini ortaya koymalarını sağlamak.</p>	<p>Farklılaştırılmış eğitim programı sayısı Yetenek geliştirici ortam ve materyal sayısı</p>	<p>(MEB) TTKB (MEB) TEGM TÜBİTAK Üniversiteler Yerel Yönetimler</p>	<p>ASPB</p>	<p>Uzun</p>
			<p>Hedef 1.2.4: Okulöncesi ve ilkökul düzeyinde zenginleştirilmiş eğitim programları içeren farklı modellere fırsat tanımak.</p>	<p>Okulöncesi aile içi eğitim programları Geliştirilecek modeller İlkokul zenginleştirilmiş öğretim programları</p>	<p>(MEB) YEĞİTEK (MEB) TEGM BİLSEM Üniversiteler STK</p>	<p>ASPB</p>	<p>Uzun</p>
			<p>Hedef 1.2.5: Öğrencileri öğretim etkinliklerinde ortaya koydukları performans ve ürünlerine dayalı olarak yetenek alanına/alanlarına yönlendirmek.</p>	<p>5. sınıfta yeteneğine uygun seçmeli ders/derslere katılan öğrenci sayısı</p>	<p>(MEB) YEĞİTEK (MEB) TEGM (MEB) BİGB TÜBİTAK Üniversiteler STK</p>	<p>ASPB</p>	<p>Uzun</p>

			Hedef 1.2.6: Okul öncesinden yüksek öğrenime kadar üstün yetenekli öğrencilerin gelişmelerine imkan sağlayacak eğitim programları oluşturmak.	Eğitim programları	(MEB) TTKB (MEB) TEGM TÜBİTAK Üniversiteler Yerel Yönetimler	ASPB	Uzun
			Hedef 1.2.7: Eğitim programlarının farklı sosyo-ekonomik ve kültürel düzeydeki okullarda uygulanmasını sağlayacak tedbirleri almak.	Eğitim Modeli Eğitim Programları	(MEB) TTKB (MEB) TEGM	ASPB	Orta
			Hedef 1.2.8: Eğitim programlarının içeriğini eğitim bölgelerinin özelliklerine göre çeşitlendirmek.	Eğitim Modeli Eğitim Programı	(MEB) TTKB (MEB) TEGM	ASPB	Orta
	Hedef 1.3: Ortaokulda üstün yetenekli öğrencilerin yetenek alanlarındaki performanslarına dayalı olarak çeşitli eğitim uygulamaları gerçekleştirmek.		Hedef 1.3.1: Öğrencilerin yetenek alanına/alanlarına yönelik farklılaştırılmış eğitim programları geliştirmek ve uygulamak.	Zenginleştirme ve Genişletme (destek odaları, atölye çalışmaları) Hızlandırma	(MEB) TTKB (MEB) TEGM TÜBİTAK Üniversiteler Yerel Yönetimler	ASPB	Uzun
			Hedef 1.3.2: Farklılaştırılmış eğitim programlarına yönelik etkinlik ve öğretim materyalleri oluşturmak.	Öğretim materyalleri Öğretim etkinlikleri	TEGM BİLSEM TÜBİTAK Üniversiteler	ASPB	Uzun

			<p>Hedef 1.3.3: Üstün yetenekli öğrencilerin yetenek alanına/alanlarına uygun okul dışı etkinliklere fırsat tanımak.</p>	<p>BİLSEM Eğitim bölgeleri çalışma atölyeleri, Çocuk Uygulama ve Araştırma Merkezleri, Bilim ve doğa eğitim kampları,</p>	<p>TEGM TÜBİTAK Üniversiteler Yerel yönetimler STK</p>	<p>ASPB</p>	<p>Kısa</p>
			<p>Hedef 1.3.4: Öğrencilerin öğretim etkinliklerinde koydukları performans ve ürünlerini üstün yetenekliliğe ilişkin özelliklerini belirleyecek ölçme -değerlendirme yöntem ve araçları geliştirmek ve bunları kullanmak.</p>	<p>Geliştirilen standart testlerin sayısı Okula erken başlayan öğrenci sayısı Sınıf atlayan öğrenci sayısı 5. sınıfta yeteneğine uygun seçmeli ders/derslere katılan öğrenci sayısı</p>	<p>(MEB) YEĞİTEK (MEB) TEGM Üniversiteler STK</p>	<p>ASPB</p>	<p>Uzun</p>
		<p>Hedef 1.4: Lisede üstün yetenekli öğrencilerin özel yetenek alanında/alanlarında yaratıcılık ve üretkenliklerini ortaya koymalarını sağlayacak öğrenme ortamlarını sağlamak.</p>	<p>Hedef 1.4.1: Öğrencileri özel yetenek alanında/alanlarında gelişimini sağlayacak programlara yönlendirmek.</p>	<p>Matematik, Fen, Spor, Müzik vb. alanlardaki üstün yetenekli öğrencilere yönelik programlar</p>		<p>ASPB</p>	<p>Orta</p>
			<p>Hedef 1.4.2: Öğrencilerin özel yetenek alanında/alanlarında uzmanlaşmasını sağlayacak çeşitlendirilmiş eğitim uygulamaları sağlamak.</p>	<p>Alanında ürün ortaya koyma, Proje üretme</p>	<p>(MEB) YEĞİTEK (MEB) TEGM (MEB) OÖGM (MEB) MTEGM (MEB) SGB (MEB) BİGB</p>	<p>ASPB</p>	<p>Orta</p>
			<p>Hedef 1.4.3: Öğrencilerin özel yetenek alanında/alanlarında öğrenme hızlarına bağlı olarak bireysel ilerlemelerini sağlamak.</p>	<p>Hızlandırma (üst sınıflardan ders alma, sınıf atlama, üniversiteden ders alma) Uzaktan eğitim</p>		<p>ASPB</p>	<p>Orta</p>

		<p>Hedef 1.5: Üstün yetenekli öğrencilerin tüm eğitim sürecini, tüm eğitim düzeylerinde takip altına alarak, yeteneklerinin geliştirilmesinin sürekliliğini sağlamak.</p>	<p>Hedef 1.5.1: Üstün yetenekli bireyin örgün (okul öncesi, ilkokul, ortaokul, lise) ve hayat boyu eğitim süreci içerisinde değerlendirilmesi</p>	<p>İzleme ve Değerlendirme</p>	<p>(MEB) TEGM (MEB) OÖGM (MEB) MTEGM (MEB) SGB (MEB) BİGB Üniversiteler</p>	<p>ASPB</p>	<p>Uzun</p>
		<p>Hedef 1.6: Üstün yetenekli bireylerin eğitiminde çoklu eğitim modellerinin yanında, hayat boyu destek alabilecekleri kurumsal yapılar oluşturmak.</p>	<p>Hedef 1.6.1: Üstün yetenekli bireylerin gelişimindeki hizmetlerin sürekliliğini sağlayacak tedbirlerin alınması</p>	<p>Örgün eğitim sonrası eğitsel kurumların sayısı Örgün eğitim sonrası eğitim ortamlarına katılan birey sayısı</p>	<p>(MEB) HBÖGM BİLSEM’ler Halk Eğitim Merkezleri Üniversiteler (Sürekli Eğitim Merkezleri) STK</p>	<p>ASPB</p>	<p>Uzun</p>

5.2. İnsan Kaynakları ile İlgili Stratejik Amaçlar ve Hedefler

TEMA	AMAÇLAR	HEDEFLER	ALT HEDEFLER	GÖSTERGELER	İLGİLİ KURUM/BİRİM	KOORDİNE KURUM	SÜRE
TEMA: İNSAN KAYNAKLARI	Stratejik Amaç 2: Üstün yeteneklilerin eğitimi, çeşitli eğitim modellerinde etkili ve verimli şekilde planlayacak ve yürütecek personel yetiştirmek.	Hedef 2.1: Tüm paydaşların üstün yetenekli bireylerin eğitimi konusunda bilgi ve becerilerini geliştirmek.	Hedef 2.1.1: Eğitimin tüm kademelerinde görevli öğretmen, koordinatör öğretmen, yönetici ve deneticilerin üstün yetenekli bireylerin eğitimi ve öğretimi konularında bilgilerini arttırmak ve becerilerini geliştirmek.	Öğretmenlere, koordinatör öğretmenlere, yöneticilere ve deneticilere yönelik hizmetiçi eğitim ve uzaktan eğitim programları sayısı	(MEB) TTKB (MEB) TEGM (MEB) HBÖGM (MEB) ÖYGGM (MEB) YEĞİTEK (MEB) İKGM TÜBİTAK Üniversiteler Yerel Yönetimler	ASPB	Uzun
			Hedef 2.1.2: Aileleri, üstün yetenekli bireylerin özellikleri ve eğitimi konusunda bilgilendirerek üstün yeteneklilerin eğitiminde aktif rol almalarını sağlamak.	Ailelere yönelik uzaktan eğitim programları sayısı Seminerler, konferanslar, çalıştaylar, paneller ve kongreler	(MEB) HBÖGM (MEB) YEĞİTEK (MEB) BİGB Sağlık Bakanlığı Yerel Yönetimler STK	ASPB	Uzun
			Hedef 2.1.3: Ortaöğretim düzeyindeki üstün yetenekli öğrencilere yönelik mentorluk uygulamalarını geliştirmek ve yaygınlaştırmak.	Mentör Eğitim Programı Uygulama Ölçütleri	(MEB) OÖGM Bilim Teknoloji ve Sanayi Bakanlığı TÜBİTAK Üniversiteler STK Meslek Odaları	ASPB	Uzun

			Hedef 2.1.4: Üstün yeteneklilerin eğitimi ile ilgili üniversitelerle iş birliği yapmak.	Tezli ve tezsiz lisansüstü program sayıları Çift dal/ yan dal programları Üstün Yetenekliler Programı Yurt dışına öğretmen/akademisyen gönderme Akademisyen desteği	(MEB) OÖGM YÖK Üniversite	ASPB	Uzun
--	--	--	--	---	---------------------------------	------	------

5.3. Yaygınlaştırılabilirlik ve Sürdürülebilirlik ile İlgili Stratejik Amaçlar ve Hedefler

TEMA	AMAÇLAR	HEDEFLER	ALT HEDEFLER	GÖSTERGELER	İLGİLİ KURUM/BİRİM	KOORDİNE KURUM	SÜRE
TEMA: YAYGINLAŞTIRILABİLİRLİK ve SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK	Stratejik Amaç 3: Ülke genelinde üstün yetenekli bireylere yönelik çeşitli eğitim politika ve uygulamalarını yaygınlaştırmak ve sürekli hale getirmek.	Hedef 3.1: Ülkemizdeki üstün yetenekli bireylere ihtiyaç duydukları örgün ve yaygın eğitimi sağlamak.	Hedef 3.1.1: Okul öncesi ve ilkokul düzeyindeki üstün yetenekli öğrencilerin ihtiyaçlarını örgün eğitim içerisinde karşılamak	Hazırlanan Eğitim Programları	(MEB) TTKB (MEB) TEGM TÜBİTAK Üniversiteler	ASPB	Uzun
			Hedef 3.1.2: Ortaokul ve lise düzeyindeki üstün yetenekli öğrencilerin ihtiyaçlarını örgün ve/veya yaygın eğitim içerisinde karşılamak	Eğitim Programları Alan Gezileri Atölye Çalışmaları Uzaktan Eğitim Bilim ve Doğa Eğitim Kampları	(MEB) HBÖGM (MEB) OÖGM (MEB) TEGM (MEB) YEGİTEK Bilim Teknoloji ve Sanayi Bakanlığı Üniversiteler	ASPB	Uzun
		Hedef 3.2: Üstün yetenekli bireylere sunulan eğitim hizmetlerini bilgi ve iletişim teknolojileri ile desteklemek.	Hedef 3.2.1: Üstün yeteneklilerin eğitimi ile ilgili paydaşların ihtiyaçlarına cevap verecek bilgi ve iletişimi sağlayacak teknolojik ortamlar sağlamak.	FATİH Projesi (EBA)	(MEB) TEGM (MEB) OÖGM (MEB) MTEGM (MEB) HBÖGM (MEB) YEGİTEK TÜBİTAK Üniversiteler	ASPB	Orta

		Hedef 3.3: Ülkemizdeki kamu ve özel kurum ve kuruluşlarla üstün yeteneklilerin eğitimi alanında işbirliği sağlamak.	<p>Hedef 3.3.1: Kamu kurum ve kuruluşlarının üstün yeteneklilerin eğitimine ilişkin gerekli uygulamaları yapmalarını, toplumsal kültür ve farkındalığı yaygınlaştırmayı sağlamak.</p> <p>Hedef 3.3.2: Üstün yeteneklilerin özel işletme ve tüzel kuruluşlardaki örnek uygulama ve öğrenme ortamlarından yararlanmasını sağlamak.</p> <p>Hedef 3.3.3: Kamu ve özel kurum ve kuruluşlarda alanında uzman seçkin kişilerle mentörlük uygulamaları yapmak.</p> <p>Hedef 3.3.4: Üstün yetenekliler konusunda toplumsal farkındalığı arttırmak.</p>	<p>Protokoller Bilgilendirme etkinlikleri</p> <p>Protokoller Alan Gezileri Atölye Çalışması</p> <p>Protokoller Mentör sayıları</p> <p>Görsel ve İşitsel Ürünler Bilimsel Etkinlikler Kurs ve Seminerler</p>	<p>Kamu kurum ve kuruluşları</p> <p>Fabrikalar İşletmeler Tüzel kuruluşlar Üniversiteler</p> <p>Kamu kurum ve kuruluşları Özel ve tüzel işletmeler</p> <p>(MEB) HBÖGM TÜBİTAK Kamu kurum ve kuruluşları Üniversiteler Yerel Yönetimler Yazılı ve görsel medya</p>	<p>ASPB</p> <p>ASPB</p> <p>ASPB</p> <p>ASPB</p>	<p>Uzun</p> <p>Kısa</p> <p>Kısa</p> <p>Uzun</p>
		Hedef 3.4: Üstün yetenekli bireylere sunulan hizmetlerin standardını ve sürdürülebilirliğini sağlamak.	<p>Hedef 3.4.1: Oluşturulan model, alınan karar ve yapılan planlamaları gerçekleştirmek için yasal düzenlemeler yapmak ve uygulamak.</p>	<p>Mevzuat</p>	<p>(MEB) Hukuk Müşavirliği</p>	<p>ASPB</p>	<p>Orta</p>

			Hedef 3.4.2: Üstün yeteneklilere yönelik belirlenen strateji ve uygulamalara ilişkin dönütler olarak strateji ve uygulama planını geliştirmek.	Revize edilmiş strateji ve uygulama planı	(MEB) TEGM (MEB) OÖGM	ASPB	Kısa
	Hedef 3.5: Üstün yetenekliler eğitim stratejilerinin geliştirilmesi için kamu kurum ve kuruluşlarının, ilgili STK'ların ve özel sektör temsilcilerinden oluşan bir danışma kurulu oluşturmak.		Hedef 3.5.1: Üstün yeteneklilerin eğitimi ile ilgili paydaşlar arasında koordinasyon ve işbirliğine katkı sağlamak.	Yapılan protokol sayısı	Tüm paydaşlar	ASPB	Kısa
			Hedef 3.5.2: Üstün yeteneklilerin eğitime yönelik ulusal standartların belirlenmesine katkı sağlamak.	Modellere ilişkin standartlar Programlama standartları Ölçme değerlendirme standartları	(MEB) SGB TÜBİTAK Üniversiteler	ASPB	Orta
			Hedef 3.5.3: Üstün yeteneklilerin eğitime yönelik yeni model ve programlar geliştirilmesine katkı sağlamak.	Model sayısı Program sayısı	(MEB) TTKB (MEB) YEĞİTEK TÜBİTAK Üniversiteler	ASPB	Uzun
			Hedef 3.5.4: Üstün yeteneklilere yönelik farklılaştırılmış eğitim programlarının uygulanması için etkinlik ve materyal geliştirilmesine katkı sağlamak.	Etkinlik sayısı Materyal sayısı	(MEB) TEGM (MEB) OÖGM (MEB) YEĞİTEK BİLSEM TÜBİTAK Üniversiteler	ASPB	Uzun

			Hedef 3.5.5: Üstün yeteneklilere yönelik toplanan verilerin analizlerini yaparak tavsiyelerde bulunmak.	Veri toplama aracı sayısı Rapor sayısı	(MEB) SGB	ASPB	Uzun
			Hedef 3.5.6: Ülkemizde üstün yeteneklilerin eğitimi alanında uygulanan farklı modellerle ilgili rapor hazırlayarak tavsiyelerde bulunmak.	Rapor sayısı	(MEB) ÖERHGM Üniversiteler STK	ASPB	Orta
			Hedef 3.5.7: Üstün yeteneklilerin eğitimine ilişkin araştırma-geliştirme faaliyetlerini destekleyerek yürütülmesine katkı sağlamak.	Araştırma Sayısı AR-GE birimi	(MEB) TEGM (MEB) YEĞİTEK Üniversiteler STK	ASPB	Uzun
			Hedef 3.5.8: Üstün yetenekli bireylerin hayat boyu izlenmesini sağlayacak mekanizmanın oluşturulmasına katkı sağlamak.	İzleme ve Değerlendirme	(MEB) ÖERHGM Üniversiteler STK	ASPB	Uzun

KISALTMALAR

MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
ASPB	: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
BİGB	: Bilgi İşlem Grup Başkanlığı
BİLSEM	: Bilim ve Sanat Merkezi
HBÖGM	: Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü
İKGM	: İnsan Kaynakları Genel Müdürlüğü
MTEGM	: Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü
ÖERHGM	: Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü
OÖGM	: Orta Öğretim Genel Müdürlüğü
ÖYGGM	: Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü
RAM	: Rehberlik Araştırma Merkezi
SGB	: Strateji Geliştirme Başkanlığı
STK	: Sivil toplum Kuruluşu
TTKB	: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı
TEGM	: Temel Eğitim Genel Müdürlüğü
TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırmalar Kurumu
YEĞİTEK	: Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü
YÖK	: Yükseköğretim Kurulu

SÜRE:

Kısa	: 1 – 2 Yıl
Orta	: 3 – 4 Yıl
Uzun	: 5 Yıl ve daha uzun süreli

BÖLÜM VI

EĞİTİM MODELLERİ

Bu bölümde, küresel gelişmelere paralel olarak, ülkemizde uygulanması düşünülen eğitim uygulama modelleri eğitim düzeylerine göre değerlendirilmektedir (Ek 3, Ek 5).

6.1. Ülkemizde Uygulanması Planlanan Eğitim Modelleri

Üstün yetenekli tanımı, içinde bütün yetenekleri kapsamalıdır (genel zihinsel yetenek, özel akademik yetenek, dil, matematik, fen bilimler, sosyal bilimler, liderlik, yaratıcılık, görsel ve işitsel sanatlar –resim, müzik- ve psiko-motor). Üstün yeteneklilik özelliği gösteren çocuklar birbirinden farklıdır. Okullar üstün yetenek kavramına açıklık getirerek hangi yetenek alanında eğitim vereceklerine karar verebilirler. Araştırmalar bu sürece aile katılımının daha olumlu sonuçlar getireceğini ortaya koymaktadır. Okul, öğretmen ve aile üçlüsü içerisinde tüm unsurların eğitime etkin katılımı çok önemlidir.

Ülkemizde yeni yapılanma sonrasında okulöncesi, ilkokul, ortaokul ve lisede uygulanabilecek eğitim modelleri ve eğitim modellerine ilişkin açıklamalar aşağıdadır. Özellikle sistemin esnek bir yapıya sahip olmasına dikkat edilmesi gerekir. Öğrencilerin etiketlenmelerinden dolayı olumsuz tutuma sahip olmaları onların başarılarını olumsuz yönde etkileyebilir. Dolayısıyla, üstün yeteneklilerde etiketlemeden mümkün olduğu kadar kaçınılmalıdır.

Çalışmalara başlamadan önce bu süreçte görev alacak öğretmenler düzenli olarak hizmetiçi eğitime alınmalıdır. Üstün yetenekli bireylerin aileleri uygulanacak “Aile Eğitim Programı” yoluyla bilinçlendirilmelidirler. Ailelere uygulanacak programların evde çocukların eğitimine nasıl destek verebilecekleri konusunda fonksiyonel bilgiler içermesi gerekirken; etiketlemeden çocuğun nasıl uzak tutulacağı ve çocuğun potansiyeli konusunda gerçekçi değerlendirmeler yapabilecekleri bilgiler içermelidir.

6.1.1. Okulöncesi Dönemde Üstün Yetenekli Bireylerin Eğitimi

Okulöncesi dönemde farklılığı ile dikkat çeken çocuk, çevrenin gözlemi ve yönlendirmesi ile Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde (RAM) yetenek alanını belirlemek üzere değerlendirmeye alınacaktır. Çocuğun yetenekli olduğu alanlar doğrultusunda ailesi, erken çocukluk dönemi “Aile Eğitimi Programları” aracılığıyla eğitilerek, çocuğun yeteneklerinin RAM’larla ve BİLSEM’lerle işbirliği içerisinde sunulacak destekleyici hizmetlerle geliştirilmesi sağlanacaktır.

Okulöncesinde üstün yetenekli olduğu düşünülen çocuklara zekâ testlerinden ziyade gelişim testleri uygulanmalıdır. Uygulanan gelişim testleri sonrasında elde edilen profilde yer alan çocuğun güçlü ve zayıf yönleri belirlenerek özellikleri doğrultusunda eğitim verilmelidir. Bunlara ek olarak, okulöncesine devam eden çocuklara yönelik buldukları kurumlarda yetenekleri doğrultusunda zenginleştirme programı uygulanabilir.

6.1.2. İlkokul Döneminde Üstün Yetenekli Bireylerin Eğitimi

İlkokul döneminde öğrencilerin yetenekleri doğrultusunda eğitimlerinin başlaması çok önemlidir. Eğitim sürecinde göz önüne alınacak yetenekler; genel zihinsel yetenek, özel akademik yetenek, liderlik, yaratıcılık, görsel ve işitsel sanatlar ve psiko-motor yetenekler şeklinde sınıflandırılabilir. Bu düzeyde, öğrencilerin kendi akranları ile ayrıştırılmaması, hangi alanda/alanlarda yetenekli olduğu belirlenen öğrencilerin buldukları okulda akranları ile birlikte okulun ve bölgenin koşullarına bağlı olarak, hafta içi ve/veya hafta sonu, yetenekleri doğrultusunda destek eğitim almalarının sağlanması gereklidir. Üstün yetenekli öğrencinin okulu/kurumu tarafından ona ait bir “Ürün Seçki Dosyası” (ÜSD)” hazırlanmalı ve e-okul sistemine girilmelidir.

Üstün yetenekli öğrencilere yönelik okulun ve bölgenin fırsatları göz önünde tutularak türdeş yetenekler, destek eğitim odalarında, kaynaştırma eğitiminde, hafta sonu programlarında, BİLSEM uygulamaları şeklinde eğitim verilecektir.

İlkokula devam eden ve psiko-motor alanda veya müzik alanında yetenekli olduğu belirlenen öğrencilere yine illerde bulunan Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü ve Kültür ve Turizm İl Müdürlükleri veya üniversiteler gibi diğer ilgili birimlerle iletişime geçilerek desteklenecektir.

Zihinsel, sosyal ve duygusal gelişimleri bakımından hazır olan üstün yetenekli öğrencilerin erken okula başlatılmalarının veya sınıf atlatılmalarının, öğrencilerin uygun seçmeli derslere yönlendirmesinin yapılması önem arz etmektedir. Zihinsel, sosyal ve duygusal gelişimleri bakımından üstün yetenekli öğrencilerin bir bütünlük içinde değerlendirilerek sadece bir kez sınıf yükseltmenin uygun olacağı değerlendirilmektedir.

6.1.3 Ortaokul Döneminde Üstün Yetenekli Bireylerin Eğitimi

Ortaokulda öğrenim gören üstün yetenekli öğrencilerin eğitime yönelik alternatif yaklaşımlar benimsenmesi gerekmektedir. Eğitim bölgelerinde belirlenen okulda/okullarda farklı yetenek gruplarına eğitim vermek amacıyla, yetenek atölyelerinin kurulması, yetenek atölyelerinde o bölgede bulunan üstün yetenekli öğrencilere yönelik hem hafta içi hem de hafta sonu eğitim alacaklardır. Üstün yetenekli öğrencilere yönelik okulun ve bölgenin fırsatları göz önünde tutularak destek eğitim odalarında, kaynaştırma eğitiminde ve hafta sonu programlarında ve BİLSEM uygulamaları şeklinde eğitim almaları sağlanacaktır.

Ortaokul düzeyinde de zihinsel, sosyal ve duygusal gelişimleri bakımından üstün yetenekli öğrencilerin bir bütünlük içinde değerlendirilerek sadece bir kez sınıf yükseltmenin uygun olacağı değerlendirilmektedir.

Ortaokula devam eden ve psiko-motor alanda veya müzik alanında yetenekli olduğu belirlenen öğrencilere yine illerde bulunan Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü ve

Kültür ve Turizm İl Müdürlükleri veya Üniversiteler gibi diğer ilgili birimlerle iletişime geçilerek desteklenecektir.

6.1.4. Lise Döneminde Üstün Yetenekli Bireylerin Eğitimi

Üstün yetenekli öğrencilerin üniversiteden ders alabilmeleri ve erken yaşta liseyi bitirebilmeleri, yetiştirilen öğretmenlerle mentörlük desteği verilmesi gibi uygulamalar ortaöğretim düzeyindeki eğitsel uygulamaların temelini oluşturacaktır.

Üstün yetenekli öğrencilere yönelik okulun ve bölgenin fırsatları göz önünde tutularak haftaiçi ve hafta sonu programlarında, BİLSEM uygulamaları şeklinde eğitim verilecektir.

İleri düzeyde yetenekli öğrencilere yönelik ülke genelinde açılacak yatılı/gündüzlü okulda/okullarda söz konusu öğrencilerin eğitim almaları sağlanacaktır.

Liseye devam eden ve psiko-motor alanda veya müzik alanında yetenekli olduğu belirlenen öğrencilere yine illerde bulunan Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü ve Kültür ve Turizm İl Müdürlükleri veya üniversiteler gibi diğer ilgili birimlerle iletişime geçilerek desteklenecektir.

Özel yeteneklerin geliştirilmesine yönelik olarak eğitim düzeylerine göre uygulanması planlanan temel faaliyetler Tablo 4'te bütünsel olarak görülebilmektedir.

Tablo 4: Özel Yetenekli Bireyler İçin Eğitim Düzeylerine Göre Yeni Uygulama Modelleri

PLANLANAN UYGULAMALAR	EĞİTİM DÜZEYLERİ			
	OKULÖNCESİ	İLKOKUL	ORTAOKUL	LİSE
1 Zekâ Testleri	-	-	+	+
2 Gelişim Testleri	+	-	-	-
3 Ürün Seçki Dosyaları	+	+	+	+
4 Hızlandırma (Erken Okula Başlatma ve/veya Sınıf Yükseltme)	-	+	+	+
5 Kaynaştırma/Bütünleştirme Eğitimi	+	+	+	+
6 Bireyselleştirilmiş Eğitim Programları	+	+	+	+
7 Okul İçi Zenginleştirilmiş Destek Programları	+	+	+	+
8 Okul Dışı Zenginleştirilmiş Destek Programları	+	+	+	+
9 Yetenek Atölyeleri	-	+	+	+
10 Destek Eğitim Odaları	+	+	+	+
11 Eğitim Bölgeleri Yetenek Grupları	-	-	+	+
12 BİLSEM	+	+	+	+
13 İleri Düzey Eğitim	-	-	-	+
14 Uzaktan Eğitim	+	+	+	+
15 Mentörlük Desteği	-	-	-	+
16 Aile Eğitim Programları	+	+	+	+
17 Öğretmenlerin Özel Yetenekler Konusunda Hizmet Öncesi/İçerisi Eğitimi	+	+	+	+

EKLER

Ek 1: Durum Analizi

Ek 2: Üstün Zeka ve Üstün Yetenek Tanımları

Ek 3: Türkiye’de ve Dünyada Eğitim Uygulamaları

Ek 4: Tanılama ve Değerlendirme

Ek 5: Üstün Yetenekli Bireylerin Eğitiminde Diğer Modeller

Ek 6: Kaynakça

DURUM ANALİZİ

Bu bölümde, durum analizi bağlamında üstün yeteneklilerin eğitimine yönelik günümüze kadar yapılan uygulamalar ve mevcut durumla ilgili bilgiler sunulacaktır.

1. Ülkemizde Üstün Yeteneklilerin Eğitimine Yönelik Günümüze Kadar Yapılan Çalışmalar

Üstün yetenekli bireylerin eğitimine tarihsel süreç içerisinde bakıldığında Selçuklularda Nizamiye Medreselerinde, Osmanlı İmparatorluğunda ise Enderun Mekteplerinde yürütüldüğü ifade edilebilir (TBMM, 2012).

Alparslan döneminde 1067’de ünlü Bağdat Nizamiye Medresesi açılmıştır. Ülkede bulunan diğer eğitim kurumları ile birlikte, Nizamiye medreseleri de büyük yaygınlık göstermekteydi. Bunun başlıca sebepleri arasında, genişleyen İmparatorluğun yönetimi için memur yetiştirme ihtiyacı, yoksul ve yetenekli öğrencileri okutup topluma kazandırma düşüncesi ve devlet adamlarının eğitim ve bilim severliği vardı (Güven, 1998).

Genel olarak yükseköğretimde medreselerin açılıp yaygınlaşmasına kadar, öğretim maddi imkânları iyi olanların tekelinde idi. Medreselerin kuruluş vakfedilmesiyle bütün çalışkan ve fakir öğrencilere de öğretim imkânı sağlanmış oluyordu. Medreselerin o günkü yapılarıyla modern kurumlar olarak devletin eğitimine hâkim oldukları söylenebilir (Güven, 1998).

Medreselerin programları İslamî bilimler dışında riyaziye (matematik), hey’et, tıp ve felsefe gibi pozitif bilimlerin okutulup okutulmamasına ve ders verecek bilim adamının olup olmamasına göre değişiyordu. Fakat özellikle merkezlerde ve Nizamiye medreselerinde pozitif bilimler de programlar da yer alıyordu. Her medresenin bir kütüphanesi ve şehirlerin halka açık kütüphaneleri vardı (Güven, 1998).

Din ve Hukuk Dersleri	Dil ve Edebiyat Dersleri	Felsefe Dersleri	Müspet Bilim Dersleri
Kur’an Okuma	Arap Edebiyatı	Felsefe	Tıp
Tefsir	Fars Edebiyatı	Mantık	Cerrahi
Hadis	Nahiv		Hesap
Fıkıh	Hitabet		Hendese
Kelam	Sarf		Müsellesat
	Cerh ve Tadil		Nücüm
	Tarih		Hey’et
	Edep		Tabiiyyat

Öğrenim beş yıl kadar sürmekteydi. Sınıfların belirlenmesinde öğrencilerin yetenekleri mutlaka dikkate alınır, bilimsel seviyesi sınıfının üzerinde olan öğrenciler, seviyelerine uygun başka sınıflara geçerdi (Güven, 1998).

Medreselerdeki öğrenci sayısı oldukça fazlaydı. Bağdat Nizamiye Medresesinde, tamamı parasız yatılı olarak eğitim gören 6.000 kadar öğrenci vardı. Ayrıca fakir öğrencilere kendileri için ayrılan bütçeden para veriliyordu (Güven, 1998).

Enderun Mektebi Murat Hüdavendigâr tarafından Edirne Sarayında kurulmuştur. Okulun eğitim süresi 14 yıldır. Devşirme uygulaması yürürlükte olduğu sürece okula zekâ, yetenek ve kıyak ve kıyafet açısından düzgün olanlarla, ileri gelen devlet adamlarının okumaya hevesli çocukları kabul edilirdi. Devşirme uygulaması kaldırıldıktan sonra ise köleler ve devlet adamlarının çocuklarına mahsus kalmıştır (Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları; Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü I, 1993).

Okula başlayanlar ilk önce Kur'an-ı Kerîm, İlmihal, Tecvid, Akaid ve dini bilgiler konularında ders alıyordu. Sultan 2. Murat zamanında derslere tefsir, fıkıh, feraiz, şiir ve inşa, musiki, heyet, geometri, coğrafya, kelam, mantık, meani, bedi' beyan ve hikmet dersleri de eklenmiştir. İkinci aşamada musiki, sarık sarma usulü, berberlik, padişaha has yemek hazırlama, padişaha has giyim eşyaları ile saray düzeni hakkında dersler alıyorlardı. İkinci aşama dersleri arasında okçuluk, tüfek kullanma, kılıç kullanma gibi silah eğitimi ile ata binme ve çalgı çalma da vardı. Derslerin verilmesi için Şiraz, Hemedan ve Horasandan âlimler getirilmiştir (Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları; Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü I, 1993).

İlk defa Fatih Sultan Mehmet altmış Enderun öğrencisini özel hizmetlerinde görevlendirdikten sonra, Enderun öğrencilerinin padişahın özel hizmetinde bulunmaları adet haline almıştır. Fatih Sultan Mehmet, bizzat katıldığı Belgrat ve Buğdan savaşlarında ve daha sonra Bursa'da yeniçerilerin gösterdiği itaatsizliğin bastırılmasında Enderun öğrencilerinin gösterdiği yararlılıklar nedeniyle, Topkapı sarayında aynı sistemde bir okul daha kurulmasını sağlamıştır (Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları; Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü I, 1993).

Sultan İkinci Beyazıt tarafından 1482 yılında yaklaşık olarak 17 dönümlük arazi üzerine kurulan Galatasaray Lisesinde Enderunda verilen eğitim verilmiştir. Enderun okulunda, günümüzde uygulanan mentörlük ve akran eğitimi sıklıkla kullanılan yöntemlerdir (Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları; Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü I, 1993).

Osmanlı Devletinin pek çok devlet adamı bu okullarda yetişmiştir. Gedik Ahmet Paşa, Damat İbrahim Paşa, Sokullu Mehmet Paşa ve Köprülü Mehmet Paşa Enderunun yetiştirdiği 64 Sadrazamdan (Başbakan) en tanınmış olanlarıdır. Enderun, yaklaşık olarak altı yüzyıl boyunca Osmanlı Devletinin yönetim ve askeri kademesini ve bilim adamlarını yetiştiren tek eğitim kurumu olarak görülmektedir (Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları; Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü I, 1993).

Enderun okulu 1908 yılında resmen kapatılmıştır (Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları; Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü I, 1993).

2. Yasal Düzenlemeler

Bu bölümde, Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze kadar üstün yeteneklilerin eğitimine yönelik yapılan yasal düzenlemeler ve uygulamalar açıklanmaktadır.

a. 1416 Sayılı Ecnebi Memleketlere Gönderilecek Talebeler Hakkında Kanun

1929 yılında çıkarılan bu Kanunda, yurtdışına gönderilecek öğrencilerin diğer öğrencilerden zekâ ve karakter bakımından üstün olması şartını taşıyanların Maarif Vekâletince (Eğitim Bakanlığı) sınav ile seçilmesi öngörülmüştür (1416 Sayılı Kanun, 1929).

Başvuru şartları (<http://www.osym.gov.tr/dosya/1-60595/h/2012-ylsy-kilavuzu-18-temmuz-2012.pdf>);

- a) Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak,
- b) Başvuru tarihi bitimine kadar tercih edeceği programın ait olduğu alanda, en az dört yıllık fakülte / yüksekokul veya yüksek lisans mezunu olmak (Yurt dışında bir üniversiteden mezun olanlardan denklik belgesi istenecektir.),
- c) 2009-ALES Sonbahar, 2010-ALES İlkbahar, 2010-ALES Sonbahar, 2011-ALES İlkbahar, 2011-ALES Sonbahar veya 2012-ALES İlkbahar Dönemi puanı, tercih edebileceği programın aday kabul ettiği puan türünden en az 70 almış olmak,
- d) Başvuruya esas (2012 yılı için) doğum tarihi: 1) Bayan adaylar için 1984 ve daha sonraki yıllarda doğmuş olmak, 2) Erkek adaylar için 1986 ve daha sonraki yıllarda doğmuş olmak; alanı ile ilgili (tezli veya tezsiz) yüksek lisans derecesine sahip olanlar veya askerliğini yapmış erkek adaylar için 1984 ve daha sonraki yıllarda doğmuş olmak,
(Her ne sebeple olursa olsun 18 yaşından sonra yaş düzeltmesi yaptırmış olanların yaşlarının hesabı, düzeltilmeden önceki doğum tarihine göre yapılır.)
- e) Yükseköğrenimi sırasında kınama cezasından daha ağır bir disiplin cezası almamış olmak,
- f) Erkek adaylar için askerlikle ilişkisi bulunmamak (Askerlikten muaf olmak, askerliğini yapmış veya ertelettirebilecek durumda bulunmak, 1111 sayılı Askerlik Kanunu uyarınca askerlik yükümlülüğünü yerine getirmeyenlere aynı seviyede ikinci bir öğrenim izni verilememesi nedeni ile yüksek lisans (tezsiz yüksek lisans dahil) öğrenimini tamamlamış olanlara ancak askerlik yükümlülüklerini yerine getirmiş olmaları kaydıyla ikinci bir yüksek lisans izni verilebilecektir.),
- g) Sağlık durumu yurt dışında öğrenim görmeye elverişli olmak (Normal iletişim kurabilme ve konuşabilme gücüne, eğitim öğretimini aksatmayacak düzeyde görme gücüne sahip olmak.) Yerleştirilen adaylardan sağlık kurulu raporu istenecektir.
- h) Lisans veya yüksek lisans öğrenimi ile ilgili genel akademik not ortalaması “4 üzerinden 2.75”, “10 üzerinden 7,00”, “100 üzerinden 70,00” veya daha yukarı olmak (Not

sistemleri arasındaki dönüştürme kesinlikle kabul edilmeyecek ve mezun olduğu üniversitenin not sistemi esas alınacaktır.).

i) Yüksek lisans akademik not ortalamasıyla doktora öğrenimine başvuracak adaylar için mezun olduğu lisans alanında yüksek lisans yapmış olmak (Okulun da belgelemesi istenecektir.)

Böylece lise ve yükseköğrenim mezunlarından üstün yetenekli olanların Devlet veya İktisadi Devlet Teşekkülleri hesabına batı ülkelerinde ihtisas öğrenimi görmek isteyenler seçilerek eğitim almaları sağlanmaktadır.

b. 5245 sayılı İdil Biret ve Suna Kan'ın Yabancı Memleketlere Müzik Tahsiline Gönderilmesine Dair Kanun

Genel ve özel eğitim alanında özel üstün yeteneklilerle ilgili ilk kanun 1948 yılında çıkarılmıştır. 07.07.1948 tarihli ve 5245 sayılı İdil Biret ve Suna Kan'ın Yabancı Memleketlerde Müzik Tahsiline Gönderilmesine Dair Kanun ilk kez üstün yeteneklilerin eğitimini yasal güvence altına almıştır (Altunya, 2006). Kanununun 1 inci maddesinde “Musiki sahasında olağanüstü istidat gösteren Münir Biret kızı 1941 doğumlu İdil Biret r\ ve Nuri Kan kızı 1936 doğumlu Suna Kan'ı, bu Kanunun esasları ve 8 Nisan 1929 tarihli ve 1416 sayılı Kanunun bu Kanuna aykırı olmıyan genel hükümleri uyarınca musiki tahsil etmek üzere yabancı memleketlere göndermeye Millî Eğitim Bakanı yetkilidir” denilmektedir (http://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc030/kanuntbmc030/kanuntbmmc03005245.pdf). 5245 sayılı Kanun, 1956'da yerini daha kapsamlı olan 6660 sayılı Kanuna bırakmıştır.

c. 6660 sayılı Güzel Sanatlarda Fevkalade İstidat Gösteren Çocukların Devlet Tarafından Yetiştirilmesi Hakkında Kanun

Cumhuriyet Döneminin üstün yeteneklilere yönelik en eski tedbirlerinden biri, 1956 yılında yürürlüğe giren 6660 sayılı Güzel Sanatlarda Fevkalade İstidat Gösteren Çocukların Devlet Tarafından Yetiştirilmesi Hakkında Kanun ve uygulamalarıdır. Bu Kanun “resim, müzik ve plastik sanatlarda” olağanüstü özel yetenek gösteren çocukların devlet hesabına yurtiçi veya dışında eğitimini sağlayan bir uygulama getirmiştir. Bu Kanunun çıkmasından yedi yıl sonra, Güzel Sanatlarda Fevkalade İstidat Gösteren Çocukların Devlet Tarafından Yetiştirilmesi Hakkında Yönetmelik, 05.08.1963 tarihli ve 11472 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Yönetmeliğin dördüncü maddesinde 6660 sayılı Kanunun birinci maddesindeki “Fevkalâde istidatlı çocuklar” sözü ile çok üstün bir kabiliyet gösteren ve ileride memleketimizi sanat alanında milletlerarası ölçüde temsil edebileceği umulan çocuklar kastedilmiştir” denilerek kanunun amaç ve kapsamına açıklık getirilmiştir (Çitil, 2009). Bu Kanun halen yürürlüktedir.

1963 tarihli Yönetmelik, üstün yetenekli çocukların belirlenmesiyle görevli komisyona ilişkin olarak;

- Üyelerin ilgili branşlarda en az 10 yıllık deneyime sahip olmaları gerektiğini (madde 1),
- Toplantıların yılda en az 6 defa yapılacağını (madde 3),
- Yurt dışı ve yurt içindeki kurumlar ve yetiştirici uzmanlarla ilişkilerini Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü yoluyla yürüteceğini (madde 8),
- Çocukların eğitimlerine ilişkin durumun izlenmesi amacıyla üyelerin bir ya da bir kaçını yurtiçi ya da yurtdışında görevlendirmeye, ilgili ülkedeki yetiştirici eğitmenlerden çocuğun öğrenimine ilişkin rapor talep etmeye, hatta eğitmeni ülkemize çağırma yetkili olduğunu (madde 9),
- Eğitimini, zorlayıcı bir sebep bulunmaksızın, belirli süreler içinde tamamlayamayan çocuğu geri çağırma yetkili olduğunu (madde 11),
- Öğrenimi esnasında çocuğun katılacağı tüm konser, gösteri, sergi, festival, yarışma vb etkinliklere izin verme konusunda tek yetkili olduğunu (madde 16) düzenlemiştir.

Yönetmeliğin 10 uncu maddesi çocukların ve refakatçilerin sağlık durumlarına, 12 nci maddesi yarışmalardaki başarılarının ödüllendirilmesine, 13 ve 14 üncü maddeleri ise çocuklara ve refakatçilerine verilecek aylığın ve kiralanacak konutun kullanılmasına ilişkin düzenlemeler içermektedir.

İdil Biret ve Suna Kan'ın ardından, 6660 sayılı Kanun ve ilgili yönetmelikten yararlandırılarak yurtdışına gönderilen diğer sanatçılar şunlardır: Verda Erman, Ateş Pars, Fuat Kent, Selman Ada, Gülsin Onay, Hüseyin Sermet, İsmail Aşan, Tunç Ünver, Hasan Kaptan, Vedat Çizer, Nevbahar Aksoy, Neveser Aksoy ve Bedri Baykam.

d. Özel Statü Yönetmeliği

1976 yılında Devlet Konservatuvarında yoğun eğitime imkân sağlayan Özel Statü Yönetmeliği çıkartılmıştır.

Özellikle piyano alanında özel yetenekli öğrenci sayısının artması üzerine [Mithat Fenmen](#) ile [İlhan Baran](#)'ın geliştirdiği bir model ortaya çıkmıştır. Bu modele göre 1976'da özel yetenekli çocukların Devlet Konservatuvarında yoğun ve hızlı bir müzik eğitimi görmeleri için “*özel statü*” yönetmeliği çıkartılmış ve bu statüde eğitim görüp konservatuvarın yüksek bölümünü bitiren bazı gençler çeşitli burslarla yurtdışına gönderilmiştir (http://tr.wikipedia.org/wiki/Harika_%C3%87ocuk_Yasas%C4%B1).

Özel statüden ilk yararlananlar [Oya Ünler](#) (piyano) ve [Burçin Büke](#) (piyano) olmuştur. 1986-1987'de özel statüden yararlanarak mezun olan [Şölen Dikener](#) (viyolonsel), [Fazıl Say](#) (piyano), [Muhiddin Dürrüoğlu-Demiriz](#) (piyano), [Yeşim Alkaya](#) (piyano), [Çağlayan Ünal](#) (viyolonsel), [Ertan Torgul](#) (keman), [Özgür Balkız](#) (keman) ve [Çağıl Yücelen](#) (keman) adlı sanatçıların ardından kanun tekrar işlemez hale gelmiştir (http://tr.wikipedia.org/wiki/Harika_%C3%87ocuk_Yasas%C4%B1).

1998’de yedi yaşında olan [Emrecañ Yavuz](#)’un (piyano) adı, özel statüden yararlanan son “*harika çocuk*” olarak geçer (Emrecañ, devlet himayesine alındığı açıklanmış; yasa uygulanamamıştır). Milli Eğitim ve Kültür bakanlıkları tekrar komisyon oluşturmadığı için kanun tekrar uygulanamamıştır (http://tr.wikipedia.org/wiki/Harika_%C3%87ocuk_Yasas%C4%B1).

e. 1982 Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ile Gelen Düzenlemeler

Uluslararası birçok belgede ifadesini bulan “çocuğun yüksek yararı” kavramı Anayasamızın 41 inci maddesine 5982 sayılı Kanunla eklenmiştir. Anayasanın 42 nci maddesinde ise kimsenin, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılmayacağı, Devletin maddi imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapacağı ve durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alacağına değinilerek, özel eğitime ihtiyacı olan bireylerle ilgili Devlete tedbir alma yükümlülüğü getirmektedir.

f. 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanun

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun (1973) amacı “Beden, zihin, ahlak, ruh ve duyu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek”(madde 2-2) olarak ifade edilirken, 6 ncı maddesinde “Fertler, eğitimleri süresince, ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda çeşitli programlara veya okullara yöneltilerek yetiştirilirler” ifadesi yer almaktadır.

g. Okulöncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği

2012 yılında 28360 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Okulöncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliğinin 6 ncı maddesinde “Çocuklara hayal güçlerini, yaratıcı ve eleştirel düşünme becerilerini, iletişim kurma ve duygularını anlatabilme davranışlarını kazandırmak” şeklinde bir hüküm yer almaktadır.

h. İlköğretim Kurumları Yönetmeliği

İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinin (2012) 5 inci maddesinin (e) bendinde “Öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini geliştirerek onları hayata ve üst öğrenime hazırlamak” (h) bendinde “Öğrencilerin becerilerini ve zihinsel çalışmalarını birleştirerek çok yönlü gelişmelerini sağlamak” şeklinde hükümler yer almaktadır. Ayrıca bu Yönetmeliğin 114 üncü maddesinde Öğrenci Davranışlarını Değerlendirme Kurulunun görevlerinden bahsediliyorken (c) bendinde özel yeteneği belirlenen öğrencilerin alanlarıyla ilgili gelişimlerini sağlayacak tedbirleri almayı kurulun görevleri arasında saymaktadır.

1. İlköğretimde Yöneltilme Yönergesi

Özel eğitime muhtaç bireylere uygun bir yönlendirme yapılmadığı durumlarda yaşanabilecek olumsuz durumları engellemek amacıyla İlköğretimde Yöneltilme Yönergesinin 10 uncu maddesinin (i) bendinde rehberlik ve psikolojik danışma servislerine duyulan ihtiyacın önemi vurgulanmaktadır. Bu maddeye göre, üstün yetenekli öğrenciler ile özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin belirlenmesi ve yöneltilmelerinin sağlıklı yapılabilmesi için Rehberlik ve Psikolojik Danışma Servisi ya da Rehberlik ve Araştırma Merkezi ile işbirliği yapılacağı ifade edilmektedir.

i. Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği

Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliğinin (2009) 6 ncı maddesinin ikinci fıkrasında “Eğitim ve öğretim; bilimsel düşünme becerilerine sahip öğrenmeyi öğrenen, üretken, bilgiye ulaşabilen, iletişim kurabilen, bilişim teknolojilerini kullanabilen, eğitim sürecine aktif olarak katılan ulusal ve evrensel değerleri benimsemiş öğrenciler yetiştirecek biçimde yapılandırılır” ve üçüncü fıkrasında “Özel eğitim gerektiren öğrenciler, bireysel yeterliklerine dayalı gelişim özellikleri dikkate alınarak temel yaşam becerilerini geliştirmek, öğrenme ihtiyaçlarını karşılamak, hayata ve yükseköğrenime hazırlanmalarını sağlamak üzere okul veya kurumlarda açılan programlardan yararlandırılır” hükümleri yer almaktadır. Yönetmelikte, ayrıca özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilere bireyselleştirilmiş eğitim programının hazırlanmasıyla ilgili ifadelere de yer verilmiştir. Yönetmeliğin 9 uncu maddesinde Bakanlıkça hazırlanan eğitim programları esas alınarak özel eğitim gerektiren öğrencilere ilgi, istek, yetenek ve yeterlilikleri doğrultusunda Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) hazırlanacağı belirtilmektedir.

Aynı Yönetmeliğin “Destek eğitim odası” kenar başlıklı 72 nci maddesinde kaynaştırma uygulamaları yoluyla eğitimlerine devam eden öğrenciler ile üstün yetenekli öğrencilere ihtiyaç duydukları alanlarda destek eğitim hizmetleri verilmesi için, okulun bünyesinde destek eğitim odası açılmasına ilişkin bir hüküm yer almaktadır.

j. 573 sayılı Kanun Hükmünde Kararname

Özel eğitim gerektiren bireylere ilişkin özel eğitim esaslarının düzenlenmesi amacı ile Bakanlar Kurulunca 30.05.1997 tarihinde 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname kabul edilmiştir. Bu Kanun Hükmünde Kararname özel eğitim gerektiren bireyler ile onlara doğrudan veya dolaylı olarak sunulacak eğitim hizmetlerini, bu hizmetleri sağlayacak okul, kurum ve programları kapsamaktadır.

k. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği

24/07/2012 tarihinde 573 sayılı Kanun Hükmündeki Kararnameye dayanılarak çıkarılan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinde üstün yetenekli bireyler tanımlanarak, okul

öncesi dönemden itibaren bu bireylere yönelik eğitim kurumları ve verilecek eğitim öğretim hizmetlerinin esasları belirlenmiştir.

I. Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi

Şubat 2007 tarihli ve 2593 sayılı Tebliğler Dergisinde yayınlanan, mevcut yasal düzenlemeler içerisinde doğrudan üstün yetenekli çocukların eğitim ve öğretim faaliyetlerini ilgilendiren tek düzenleme olan Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesidir. Bu Yönergenin amacı, okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim çağındaki üstün yetenekli çocukların/öğrencilerin bireysel yeteneklerinin farkında olmalarını ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını sağlamak üzere öğrenci seçimi, kayıt kabul, eğitim öğretim, yönetici ve öğretmen seçimi ile yetiştirilmesi ve açılan bilim ve sanat merkezlerinin kuruluş ve işleyişine ilişkin usul ve esasları düzenlemektir (Milli Eğitim Bakanlığı, MEB, 2007).

ÜSTÜN ZEKÂ VE ÜSTÜN YETENEK TANIMLARI

Bu bölümde, zekâ, yetenek, üstün zekâ ve üstün yetenek kavramları hakkında bilgiler bulunmaktadır.

1. Zekâ İle İlgili Tanımlar

Geçmişten günümüze zekânın birçok tanımı yapılmıştır. Her kuramcının kendi yaklaşımından yola çıkarak oluşturduğu farklı tanımlar bulunmaktadır. Terman (1925: Akt. Sternberg, 2003) zekâyı “kavram oluşturma ve bunların önemini belirleyebilme yeteneği” olarak ele almıştır. İnsan zekâsı ile ilgilenen bir diğer araştırmacı olan Thorndike ise (1927) zekâyı doğuştan gelen veya kazanılan zihinsel çağrışımların nicel toplamı olarak tanımlayarak simgelerin kullanımını sağlayan soyut zekâ, nesnelere kullanımını sağlayan pratik zekâ ve kişilerle ilişkileri sağlayan toplumsal zekâ olmak üzere üçe ayırmıştır.

Binet ve Simon’a (1961: Akt. Enç, 1979) göre zekâ, belirli bir amaca yönelmek ve amaca erişilebilmek için direnme ve uyum sağlayabilmek ve kendini eleştirebilme eğilimidir. Zekâyı çok boyutlu olarak değerlendiren kuramcılardan Gardner’a göre (1993) zekâ, bireyin bir veya birden fazla kültürde değer bulan bir ürün ortaya koyabilme kapasitesi, gerçek hayatta karşılaşılabileceği problemlere karşı etkili ve verimli çözümler üretebilme becerisi ve çözüme kavuşturulması gereken yeni veya karmaşık problemleri keşfetme yeteneğidir.

Zekânın farklı tanımlamaları olmasına karşın, zekâyı ilişkin görüşlerin hemen tamamı zekânın geliştirilebilecek bir kapasite ya da potansiyel olduğu ve biyolojik temellerinin bulunduğu noktalarında birleşmektedir.

2. Renzulli Üç Halka Modeli

Renzulli’nin (1978) üstün yetenekli çocukları açıklarken kullandığı özellikler şunlardır (Renzulli, 1978).

1. Yetenek:

a) Genel Yetenek: Soyut düşünebilme, sözel ve sayısal akıl yürütme, uzaysal ilişkiler, bellek ve sözcük dağarcığının fazla olması, yeni durumları şekillendirme, bilgi işlem sürecinin otomatikleşmiş olması, yeni bilgilerin hızlı, sağlıklı ve seçici olarak hatırlanmasına ilişkin özellikleri içerir.

b) Özel Yetenek: Özel yetenekler resim, dans, müzik, tiyatro gibi, sanat ve matematik, fen, kimya gibi teknik alanlardaki yeteneklerdir.

2.Yaraticılık: Yaraticılık, düşüncenin akıcılık, esneklik ve özgünlüğü; deneyime açık olma, yenilik ve değişikliğe karşı alıcı olma; ayrıntıya, düşünce ve maddelerin estetik niteliklerine duyarlı olma özelliklerini içermektedir.

3. Motivasyon: Zihinsel olmayan özellikler olarak nitelendirdiği motivasyonu ise belirli bir problem, çalışma alanı veya herhangi bir ifade şekline karşı yüksek düzeyde ilgi, heves, hayranlık, bağlılık duyma kapasitesi, sebatkâr, azimli, sabırlı, kararlı olma, çok çalışabilme ve kendini belirli bir işe adayabilme kapasitesi, önemli bir işin üstesinden gelebileceğine ilişkin bireyin kendisine olan inancı içerir (Renzulli, 1986).

3. Gardner'ın Çoklu Zekâ Modeli

Son yıllarda üzerinde en çok durulan yaklaşımın öncüsü Gardner, (1993, 1999) başlangıçta yedi olarak tanımladığı zekâ alanına, sonradan bir tane daha ekleyerek sekiz zekâ alanını içeren Çoklu Zekâ kuramını önermiştir. Bu kuram bütün insanlarda sekiz zekâ alanının da bulunduğunu, ama bunların gelişmişlik düzeylerinin herkeste farklılık gösterdiğinin altını çizmektedir (Gardner, 1993, Gardner, 1999).

Bu sekiz zekâ alanı şunları içermektedir:

1. Sözel / Dil Zekâ: Dilin, sözcüklerin kullanımı ve anlaşılmasına yönelik yetenektir. Okuduğunu ve dinlediğini anlama, anlamları ve dilbilgisi kurallarını kavrama, yazılı ve sözlü ifade becerilerini içerir. Öykü, roman, şiir okuma, anlama, yazma gibi yüksek dil becerisi gerektiren zekâ alanıdır. İyi bir yazar, hatip ya da avukat olmak bu tür bir beceriyi gerektirir.

2. Mantık / Matematik Zekâ: Matematik sorularını çözme, mantıksal kuramlarla uğraşma, kıyaslamalar ve sınıflandırmalar yapma yeteneğinin gelişmiş olmasıdır. Tümevarım, tümdengelim türü akıl yürütmelere ve sayısal hesaplamaya dayalı zekâdır. Bir matematikçi ya da fizikçi bu tür zekâyı kullanır.

3. Mekânsal (Şekil Uzay) Zekâ: Alışık olmadığı yerlerde bile yönünü bulabilme, nesnelerin ve boyutların boşluklarını tahmin edebilme, mekânsal zekânın gelişmişliğini göstermektedir. Üç boyutlu durumların temsili, yeniden yaratılması, değiştirilip dönüştürülmesi gibi beceriler bu gruba girer. Bir mimarın, heykeltıraşın ya da satranç oyuncusunun kullandığı zekâ bu türdür.

4. Müzik / Ritm Zekâ: Bir ses tonunu yakalayabilme, bir müzik aletini çok iyi çalma ya da çalmayı çok isteme, güzel şarkı söyleme, sesine ve yeteneğine sahip olma zekânın bu alanının gelişmişliğini göstermektedir. Müzik zekâsı, sesleri ayırt edebilme, ritim, doku tınlama duyarlılığı, müzik temalarını yani melodiyi doğru biçimde duyabilme ve icra edebilme ile en üst düzey olan beste yapabilme becerilerine denk gelmektedir.

5. Bedensel Zekâ: Bir veya birden fazla sportif faaliyette başarılı olma, bir yerde uzun süre kalındığında hareket etmeye ve kımıldamaya başlaması gibi göstergeler bedensel zekânın etkisidir. Bir sporcunun ya da dans sanatçısının ihtiyaç duyduğu türden zekâdır.

6. Kişilerarası Zekâ: Kişilerarası ilişkilerle ilgili bu zekâ, başkalarının davranışlarını ve motivasyonlarını anlayabilme, bu bilgiyi kullanarak akıllıca ve üretime-çözüme yönelik davranışlar sergilemeyi içermektedir. Diğer kişilerin sözlerini ve düşüncelerini iyi kavrama, yüz ifadelerini tanıma, uygun yanıtlar verme ve çok iyi iletişim becerisi olarak kendisini göstermektedir. Öğretmenler, rehberler ve politikacılar başarılı olabilmek için bu tür zekâlarını geliştirmek zorundadır.

7. Kişisel / İçsel Zekâ: Kendi iç dünyasına yönelik duygu ve düşüncelerin, değer yargılarının farkında olma, çok boyutlu yargılayabilme yeteneği olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu zekâ, kişinin kendisini tanıması, bilişsel açıdan güçlü ve zayıf yanlarının farkında olması, düşünme biçimlerini, duygularını ve zekâsını tanımlayabilmesi becerisidir. Bu tür zekâ kişinin yaşamına ait planlar yapabilmesini ve bunları uygulamaya geçirebilmesini de kapsar.

8. Doğa Zekâsı: Sağlıklı bir çevre bilincine sahip olma, çevrelerindeki doğal kaynaklara, hayvanlara ve bitkilere karşı çok meraklı olma ve ilgi duyma olarak belirtilebilir. Bireyin doğayı gözlemleyebilme, doğa ile uyum içinde yaşayabilme, doğa duyarlılığı geliştirme, doğayı takdir edebilme ve doğaya katkıda bulunabilme yeteneğini göstermektedir (Akarsu, 2001; Saban, 2001).

4. Üstün Zekâ ve Üstün Yetenek

“Üstün zekâlı” ve “üstün yetenekli” kavramlarını açıklayan çok sayıda tanım vardır. Bu tanımlar geleneksel olanlar ve çağdaş olanlar olarak iki farklı kategoride gruplandırılabilir. Geleneksel tanım sadece tek bir kritere bağlıdır ve bu kriter de zekâyla ilişkili olarak yüksek zekâ puanına karşılık gelmektedir. Ancak çağdaş tanım çok daha fazla sayıda kriteri içerir (Anderson, 2000).

İlk zamanlar en kolay gözlenebilir sınırlı sayıda özelliğin basit sınıflaması olarak tanımlanan üstün yetenek, giderek daha çok sayıda boyutu içeren, daha geniş bir kapsama yayılan ve zamanı da bir değişken olarak kullanan esnek ve dinamik bir tanımlamaya dönüşmüştür (Akarsu, 2001). Bu yaklaşıma göre “üstün zekâlı ve üstün yetenekli” kavramları çok sayıda farklı özelliğe sahip olan bireyleri kapsamaktadır. Bazı bireyler bilim ve teknolojiye, bazıları edebiyat ve sanat alanında, bazıları ise sosyal ilişkilerde son derece yeteneklidir. Dolayısıyla bugün üstün ve yetenekli kelimelerinin sadece zekâ ile ilişkisi olmadığı kabul görmektedir.

“Üstün zekâlı ve üstün yetenekli” kavramlarının birden çok beceriyle ilişkili olduğu yıllar içinde ortaya çıkmıştır. Tek bir özellikten çoklu özelliklere geçiş, aslında zekâyı olan bakışın değişmesi ile paralellik göstermektedir (Anderson, 2000). Bir başka deyişle, Gardner

gibi kuramcılar tarafından zekânın çok boyutlu olabileceği ortaya konulduktan sonra, “üstün zekâlı ve üstün yetenekli”ye ilişkin olarak yapılan tanımlar değişerek bugünkü halini almıştır.

Üstün zekâlı ve üstün yetenekli kavramları sıklıkla birlikte kullanılır. Bazen ise “üstün veya yetenekli” olarak tek bir kavram gibi ele alınır. Bunlar farklı iki kavram olarak düşünüldüğünde, “üstün”lük daha çok zekâyla ilişkilendirilir; “yetenek” ise müzik, resim ve spor gibi alanlarda yüksek düzeyde performans sergilemeyle ilgilidir (Anderson, 2000). Gagné (1996) de bu görüşle benzer olarak, “üstünlük” kavramının daha çok zihinsel, algısal/motor veya yaratıcı alanlarla; “yetenek” kavramının ise daha çok akademik, teknik, sanatsal, kişilerarası ilişkiler ve atletik alanlardaki başarıyla ilişkili olduğunu söylemektedir. Culatta ve Tompkins (1999) yeteneğin, genetikle ilişkisi olsa da çevre aracılığıyla da büyüyüp geliştiğine inanmaktadır. Ebeveynler, aile çevresi, arkadaş grupları ve toplumsal deneyimler, çocuğun yeteneklerinin gelişmesini çok güçlü bir şekilde etkilemektedir. Bireysel farklılıklarla ilgili olarak yapılan ilk çalışmalarda, üstün yeteneklilik genetik faktörlere bağlanırken, günümüzde yapılan çalışmalarda üstün yeteneğin genetik ve çevresel faktörlerin etkileşimi sonucunda ortaya çıktığı belirtilmektedir (Moore, 1992; Thompson ve Plomin, 1993). Gagné (1996) motivasyon, eğitim ve kişilik özellikleri gibi bazı kolaylaştırıcı faktörlerin üstünlükten yeteneğe geçişte oldukça önemli olduğunu vurgulamaktadır. Bu kolaylaştırıcı faktörler iki grupta incelenebilir. Birinci grup, bireyin kendisiyle ilgili olan fiziksel ve psikolojik nitelikleridir. İkinci grup ise aile, sosyal çevre ve diğer önemli olaylardan oluşan çevresel özellikleridir.

Ülkemizde 1991 yılında toplanan Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Konseyi, Üstün Yetenekli Çocuklar ve Eğitimleri Komisyonu Raporunda, “üstün zekâ” ve “üstün özel yetenek” kavramları “üstün yetenek” başlığı altında toplanmış ve şu şekilde tanımlanmıştır: “üstün yetenekliler, genel ve/veya özel yetenekleri açısından yaşıtlarına göre yüksek düzeyde performans gösterdiği konunun uzmanları tarafından belirlenmiş kişilerdir” (MEB, 1991).

2006 tarihli “Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği”ne göre “Üstün yetenekli birey: Zekâ, yaratıcılık, sanat, spor, liderlik kapasitesi veya özel akademik alanlarda akranlarına göre yüksek düzeyde performans gösteren birey” şeklinde tanımlanmaktadır (MEB, 2006). 2007 tarihli Bilim ve Sanat Merkezi (BİLSEM) Yönergesinde üstün yetenek, “özel akademik alanlarda veya zekâ, yaratıcılık, sanat ve liderlik kapasitesi veya özel akademik alanlarda yaşıtlarına göre yüksek düzeyde performans gösterdiği uzmanlar tarafından belirlenen çocuk/öğrenci” biçiminde ele alınmıştır (MEB, 2007).

Ülkemizde artık üstün zekâlı ve üstün yetenekli kavramları ayrı olarak düşünülmemektedir ve üstün zekânın, üstün yetenek içinde tanımlanabileceği belirtilmektedir (Ersoy ve Avcı, 2000). 2012 yılında Dubai’de yapılan Uluslararası Üstün Yetenekliler ve Eğitimleri Konferansında, Gardner’in (2012) ifade ettiği gibi, ülkemizin daha çok zekâ ile yetenek kavramlarını birleştirerek bireylerin yetenek alanlarına odaklanmaları gerektiğini vurgulamış ve bireyin en fazla iki zekâ/yetenek alanında akranlarından üstün performans gösterecek özelliği olabileceğini ve bu alanların sekiz grupta toplanabileceğini belirtmiştir (Sarı, 2012). Bu Kongrede ülkemizin daha çok zekâ/yetenek birlikte kullanma eğilimini

yansıttıklarını belirtmiştir. Yine bugün “üstün yetenek” bir devamlılık içinde anlamlı, yararlı bir yaşam uğraşısında göze çarpan olağanüstü performans gösterme durumu olarak tanımlanabilmektedir (Cutts & Moseley, 2003). Günümüzde artık üstün zekâlı ve üstün yetenekli kavramları ayrı olarak düşünülmemekte ve üstün zekânın üstün yetenek içinde tanımlanabileceği belirtilmektedir (Ersoy & Avcı, 2000).

Bu doğrultuda Stratejik Planda üstün zekâ ve üstün yetenek kavramlarına ilişkin olarak üstün yetenek kavramı kullanılacaktır.

TÜRKİYE'DE VE DÜNYADA EĞİTİM UYGULAMARI

Üstün yetenekli bireylerin tanınması ile ilgili ölçütler, ülkelere göre farklılık göstermektedir. Dünyada bazı ülkelerin üstün yetenekli öğrencileri tanılamada kullandıkları yüzdeler ABD'de % 2–10, Körfez Ülkeleri'nde % 10, Güney Kore'de % 4, Yeni Zelanda'da ise okuldan okula değişen oranlardadır (Sak, 2012).

TÜİK'e göre (2012), ülkemizde yıllık doğum sayısının ortalama 1.250.000 olduğu göz önüne alındığında, 3–18 yaş arasında yaklaşık 18.750.000 çocuk olduğu varsayılmaktadır. Üstün yeteneklilik konusunda kabul edilen yüzdelerine göre (% 2–3) ülkemizde 375.000 ila 562.500 arasında çocuğun üstün yetenekli olduğu tahmin edilebilir.

1. Dünyada Üstün Yeteneklilere Yönelik Eğitim Uygulamaları

Bu başlıkta, diğer ülkelerde üstün yeteneklilerin eğitimine yönelik uygulamalar hakkında bilgiler yer almaktadır.

a. Almanya

Tanılama Süreci: Üstün yetenekli çocuklar ailelerinin talepleri, öğretmenlerin, hatta çocukların kendilerini aday göstermeleri üzerine değerlendirmeye alınmaktadırlar. Değerlendirme sürecinde okulöncesi ve genel eğitimin başlangıç aşamasındaki öğrencilerin bilişsel, fiziksel ve sosyal gelişimleri dikkate alınmaktadır. Okul yönetimleri bu konuda kendi bünyelerinde buldukları rehber öğretmen ya da uzman psikologların raporlarını öncelikli olarak dikkate almaktadırlar. Üstün yetenek ya da başarı gösteren öğrencilere sınıf atlama imkânı tanınırken sıklıkla olmamakla birlikte IQ testlerinden de yararlanılmaktadır.

Almanya'da üstün yetenekli çocukların eğitimiyle ilgili uygulamaların çoğu özel yatılı okullar tarafından gerçekleştirilmektedir.

Uygulanan Model: İkinci Dünya Savaşı'na kadar olan dönemde, üstün yetenekli çocukların eğitimi konusunda Almanya'nın, en başta gelen ülkeler arasında olduğu söylenebilir. Buna karşın, Almanya'yı derinden etkileyen bu savaştan sonra üstün yeteneklileri destekleyen politikalar uzun süre kesintiye uğramış, ancak seksenli yıllardan itibaren bu durum yavaş yavaş değişmiştir. Almanya'da her eyaletin kendine özgü bir eğitim sistemi bulunmaktadır. Bu nedenle, her eyalette üstün yeteneklilerin eğitimine yönelik farklı uygulamalar yer almaktadır. Bununla birlikte 2004 yılında yayınlanan bir raporda (Schulische Begabtenförderung in den Ländern: Maßnahmen und Tendenzen) on altı eyaletin her birinde uygulanan üstün yeteneklilere yönelik eğitim ayrıntılarıyla incelenmiştir. Bu rapor, genel olarak Almanya'da üstün yeteneklilerin eğitiminde önemli ilerlemeler kaydedildiğini göstermektedir (Holling ve diğerleri, 2004; Akt. Levent, 2011).

Almanya'da eğitimin çocuğun yeteneklerini, ilgi alanlarını ve eğilimlerini yansıtması gerekir ve bunun öngörülen şekilde sağlanması da okulların sorumluluğundadır. Almanya'da ilköğretim tüm ülke genelinde benzerdir. Ortaöğretimde ise durum eyaletten eyalete farklılık göstermektedir.

Okul mevzuatı üstün yeteneklileri doğrudan desteklemeye uygun değildir. Dolaylı olarak konuları müfredata dâhil etme, farklılaştırma, birinci sınıfta esnek okullaşma, sınıf yükseltme, seçmeli ve serbest seçim ihtiyacı gibi üstün yeteneklilere özgü uygulamalar bulunmaktadır.

Almanya'da üstün yeteneklilerin eğitiminde yaklaşık olarak %10'luk öğrenci dilimi dikkate alınmakla beraber, bazı okullarda ise % 1-2'lik dilimdeki öğrencilere de eğitim veren okullar bulunmaktadır. Bu okullardan birisi de Internat Schule'dir.

Okul tanılama komisyonu oluşturulmakta ve müracaat eden öğrencilere önce grup testi uygulanmaktadır. Grup testinde başarılı olan öğrencilerin belirli bir oranı bireysel testte alınmaktadır (AID-2). Bu testte zekâ puanı 130 ve üzeri alan 120 öğrenci 10 günlük kampa alınmaktadır. Kamp sonunda öğrencilere uygulanan etkinlikler ve aileler ile yapılan görüşmeler sonunda 60 öğrencinin okula kaydı yapılmaktadır. Okul yatılıdır. Çocukların tüm ihtiyaçları okul tarafında giderilmektedir. Üniversitelerden akademisyen desteği sağlanmaktadır. Derslerde dil eğitimi, fizik ve matematik yanında sanatsal derslere de aynı önem verilmektedir. Öğrencilerin proje hazırlamaları ve ulusal yarışmalara katılımları desteklenmektedir. Mezun aşamasına gelen öğrenciler ülkedeki en iyi üniversitelere yerleştirilmektedir. Burada Alman hükümetinin gelecekte ihtiyaç duyacağı meslek grubuna göre yönlendirme yapılmaktadır (bankacılık, politika, muhasebe, mühendislik, tıp vb. gibi) (Tokat BİLSEM, 2011).

b. Amerika Birleşik Devletleri (ABD)

Üstün yetenekli öğrenciler için farklı gruplamalar, üzerinde çok tartışılmasına rağmen, ABD'de de yaygındır. Bunlar, üç ana başlık altında aşağıdaki gibi özetlenmektedir (Davis & Rimm, 1998):

- a) Tam zamanlı homojen sınıflar:
  - Magnet okullar (Türkiye'deki Anadolu liseleri, Anadolu öğretmen liseleri, fen liseleri gibi),
  - ÜYZ öğrenciler için özel okullar,
  - Özel kurumların açtığı okullar,
  - Okul içinde okul uygulamaları.
- b) Tam zamanlı heterojen sınıflar:
  - Normal sınıfla birleştirilmiş başka sınıf öğrencileri,
  - Normal öğrencilerle birleştirilmiş ÜYZ grubu,
  - Normal öğrenciler arasına katarak farklılaştırılmış öğretim sunma.

- c) Yarı zamanlı ya da geçici gruplamalar:
- Dersten çekip başka ortamda etkinlik yapma,
  - Daha fazla kaynağın bulunduğu ortamda etkinlik yapma,
  - Özel sınıflar,
  - Kulüp etkinlikleri,
  - Sınıf birincilerine (onur öğrencilerine) özel programlar.

ABD'de okulların ve merkezlerin yanı sıra ana-babaların oluşturduğu destek grupları, dernek ve vakıflar da üstün yeteneklilere yönelik yaz okulları, mentörlerle çalışma ve zenginleştirme programları gibi etkinlikler düzenlemektedir.

c. Güney Kore

Kore Hükümeti tarafından finanse edilen ve bağımsız olarak faaliyetlerini sürdüren Kore Eğitim Geliştirme Enstitüsü (KEDI) 1972 yılında kurulmuştur. Kuruluşundan bu yana KEDI eğitim politikalarının ve programlarının geliştirilmesinde önemli bir görev üstlenmiştir. KEDI 2002 yılında Hayat Boyu Eğitim Ulusal Merkezi olarak görevlendirilmiştir. Enstitü, ağırlıklı olarak araştırma raporları ve öğretim materyallerinin geliştirilmesi sürecinde çalışmaktadır. Kore Eğitimi Geliştirme Enstitüsüne bağlı bulunan Üstün Yeteneklilerin Eğitimi Araştırma Merkezi Danışma Komitesi, Üstün Yeteneklilerin Eğitiminde Hizmetiçi Eğitim Enstitüsü, Yönetim Destekleme Birimi, Araştırma Ekibi ve Politika Geliştirme, Eğitimi Destekleme, Dış İlişkiler ve İşbirliği Birimlerinden oluşmaktadır (MEB, 2011).

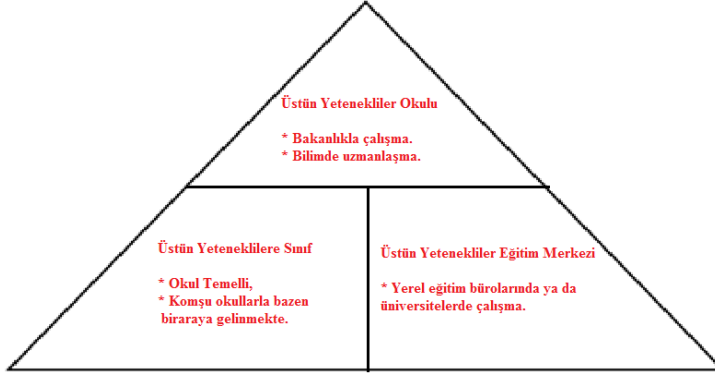
Tanımlama Süreci: Öğrencilerin devlet tarafından tanınması ve uygun eğitim programına yönlendirilmesi 4. sınıfta başlamaktadır. Üstün yetenekli öğrencilerin belirlenme sürecinde öğretmen gözlemleri, portfolyo raporları, KEDI, üniversiteler, okul öğretmenlerinden oluşan komisyon tarafından hazırlanan bir kullanımlık yetenek testi (ağırlığı % 5), yaratıcılık ve yetenek çözümlenme testleri, bilim kampı ve gözlemlenmelerin önemli katkıları vardır. Güney Kore, 2000 yılından bugüne WISC-R testi gibi IQ testlerinden vazgeçmiştir. Bu tarihten başlayarak üstün yetenekli çocukları “çoklu değerlendirme” anlayışına göre tanınmaktadır. Bu süreç içerisinde öğrencinin okul başarısı, yaratıcılık, liderlik, özel yetenek, motivasyon, zekâ gibi çeşitli özellikleri dikkate alınmaktadır (matrix, 2012).

Uygulanan Model: Kore, üstün yeteneklilerin eğitimini daha sistemli olarak yürütebilmek için 2000 yılında “Üstün Zekâlıların Eğitimi Kanunu”nu çıkarmış ve 2003 yılında yürürlüğe girmiştir. Böylece Güney Kore, üstün yetenekli çocuklarla ilgili kurumsallaşma sürecinde önemli bir yol kat etmiş oldu. Kanunda İsrail’in model programındaki gibi 3 ayrı eğitim biçimi tasarlanmıştır (eng.kedi.re.kr, 2012). Bunlar; (Şekil.1).

- Üstün Yetenekliler Eğitim Merkezi
- Donanımlı Okullar İçerisinde Özel Sınıflar

- Üstün Yeteneklilere Özel Okullar

Şekil 1. Güney Kore’de Üstün Yetenekli Çocuklar İçin Uygulanan Model (mashav.mfa.gov.il, 2012).

Üstün yetenekli öğrenciler ülkede bulunan 250 civarındaki üniversiteye sınavsız ve mülakata dayalı olarak alınmaktadır. Ancak bu üniversiteler içerisinde sadece Seul Üniversitesi sınavla üstün yetenekli öğrenci almaktadır. Üstün yetenekli öğrencilerin üniversiteden ders alma imkânları bulunmaktadır. “Advance Plusment” adı verilen bir sistemle yetenekli öğrenciler üniversiteden dersler alabilmektedirler. Böylece çok erken yaşlarda liseyi tamamlayarak üniversitede eğitimlerini sürdürmekte olan öğrenciler bulunmaktadır (matrix, 2012).

Ülkede ailelerin eğitim seviyesi yüksek olduğu için 4. sınıfa kadar öğrencilerin yetenekleri ve diğer eğitim ihtiyaçlarıyla doğrudan aileler ilgilenmektedir. 4. sınıfa kadar ailelerinin ilgilendiği çocuklarla bu sınıftan itibaren Devlet kendisi ilgilenmekte ve işe tanılama ile başlamaktadır. Tanılanan öğrenciler okullarındaki “özel sınıflar”da eğitim görmektedirler. Özel sınıf ilköğretimde 4. sınıf sonrasında ve ortaöğretimde uygulanmaktadır (Akpınar, 2012).

Güney Kore’de ilköğretim 6 yıl, 7. sınıftan itibaren ise lise başlamaktadır. Çocuklar 6. sınıf bitiminde Seul Fen Lisesi gibi eğitim hizmeti veren okulların sınavlarına alınmaktadır. Öğrencilerini yatılı alan Seul Fen Lisesi, yatılı olarak hizmet vermektedir. Öğrenciler liseyi bitirene kadar bu okula devam etmektedir. Okula her yıl 120 öğrenci alınmaktadır. Sınıf mevcutları 15 öğrenciyi geçmemektedir. Her yıl yeni gelen öğrenciler için 8 sınıf oluşturulmakta ve eğitim öğretim liseyi bitirene kadar devam etmektedir. Eğitim giderleri konusunda diğer okullarla aralarında bir ayırım bulunmamaktadır. Sadece müfredatlarında ve program zamanlamalarında farklılıklar yer almaktadır. Okulda zenginleştirmeye, farklılaştırmaya ve hızlandırmaya önem verilmektedir. Ülkede, Seul Fen Lisesi gibi özel amaçlı 20 fen lisesi bulunmaktadır. Seul Fen Lisesi, bilimle ilgilenen, 15-18 yaş aralığındaki üstün yetenekli öğrenciler için 1989 yılında açılmış olan Devlet okuludur. Okul, Kore Bilim Teknoloji ve Eğitim Bakanlığı tarafından 2009 yılında üstün yetenekli öğrenciler için akademi haline getirilmiştir. Ortaokul mezunları arasından ilk %0.01’lik dilimden öğrenciler

seçmektedir. Okulun her kademesinde yaklaşık 180 öğrenci vardır. Okuldaki genel eğitim öğretim süresi üç yıldır. Ancak erken mezun olmak mümkündür. Seul Fen Lisesi ulusal ve uluslararası olimpiyatlara katılmaktadır. Katıldığı olimpiyatlardan madalya başarıları vardır. Kore'den uluslararası bilim olimpiyatlarına katılan öğrencilerin çoğu bu okulda okumaktadır (matrix, 2012).

d. Hindistan

1986'daki ulusal eğitim politikası çerçevesinde kırsal kesimde bulunan üstün yetenekli öğrencilere yönelik olmak üzere yatılı ve ücretsiz JNV okulları açılmaya başlanmıştır. Günümüzde bu okullardan 515 adet bulunmakta ve 158.987 öğrenciye hitap etmektedir. Bu okullardan her ilçede en azından bir adet açılması hedeflenmektedir.

Bu okullarda okumak isteyenler zihinsel beceri, aritmetik ve dil alanında 100 sorudan oluşan bir sınava girerler. Her okul her sene 80 yeni öğrenci alır. Sınav 20 farklı dilde hazırlanır. Sınavı öğrencilerin yaklaşık olarak %4'ü kazanır. Öğrencilerin evlerine gidiş-dönüş ücretine kadar her türlü ihtiyaçları Devlet tarafından karşılanır.

Pek çok kırsal bölgede iletişim çok zayıf olduğu için her alandan öğrenci alabilmek amacıyla;

- a. Kırsal kesim öğrencileri,
- b. Kız öğrenciler,
- c. Önceden belirlenmiş kastlar,
- d: Engelli öğrenciler için kotalar getirilmiştir.

Okulluların tamamı Standart Ulusal CBSE Müfredatını takip etmek zorundadırlar. Müfredatın içeriği: en az iki dil, genel çalışmalar, iş deneyimi, sağlık ve beden eğitimi ve matematik, fizik, kimya, biyoloji, biyoteknoloji, ekonomi, siyasi bilimler, tarih, coğrafya, muhasebe, güzel sanatlar, tarım, bilgisayar bilimleri, multimedia ve web teknolojisi, sosyoloji, psikoloji, felsefe, müzik ve dans, müteşebbislik veya moda derslerinden en az üçüdür.

Hızlandırılmış eğitim yoktur, ancak öğrencilere zenginleştirme çalışmaları yaptırılabilir.

10. ve 12. sınıfın sonunda öğrenciler sınava girerler. Bu sınavlar çok çekişmelidir. JNV öğrencileri genellikle diğer okullara devam eden öğrencilerden çok yüksek puanlar alırlar.

Bilgiye uyananlar okulu: 1962 yılında Pune'de kurulmuştur. Hindistan'da üstün zekâlı ve üstün yetenekliler için kurulmuş ilk okuldur. Başvuran adaylara, okul psikoloji bölümü tarafından geliştirilen 7 test uygulanır. Bu testlerde iyi performans gösteren öğrenciler görüşmeye davet edilir. Kontenjanın yarısı kız öğrenciler için ayrılmıştır. Devlet tarafından finansal olarak desteklenmediği için diğer öğrenci kotalarına uyma zorunluluğu yoktur.

Okulda 9. ve 10. sınıflar için ulusal CBSE müfredatı uygulanmaktadır ancak 5–8. sınıflar için okul kendi müfredatını geliştirmiştir. Matematik ve fen dersleri İngilizce, sosyal bilimler dersleri Hintçe ve Marathi dilinde öğretilmektedir. Öğrenciler ayrıca eski Sanskrit dilini de öğrenirler. Öğretmenler her sınıfta farklı bir zekâ gelişim alanı üzerinde dururlar. 5. sınıfta merak, duyarlılık ve gözlem yapma, 6. sınıfta akıcılık, esneklik ve orijinallik, 7. sınıfta aykırı düşünme (divergent thinking) ve 8. sınıfta yaratıcı problem çözme üzerinde odaklanırlar.

Haftada en az iki kez müzik, dans, yaratıcı yazı, drama, model yapımı ve el işleri üzerine ders yapılır. Her akşam spor çalışmaları ve/veya müfredatı destekleyici çalışmalar yapılır. Her öğrencinin kendisini daha iyi ifade edebilmesi için okul üniforması yoktur.

Okul müfredatına çok ilginç etkinlikler eklenmiştir. Örneğin gelecek bilimi (futurology) dersi, öğrencilerin bir köye gidip oradaki bir aile ile yaşayıp sonraki 10 yıl içinde bu köyde neler olacağı ve buradaki hayat şartlarının iyileştirilmesi ile ilgili ayrıntılı bir rapor yazmalarını gerektirmektedir. Başka bir etkinlikte ise bir grup öğrenci, bu okullardan mezun olan öğrencilerin rehberliğinde şeker kamışı işçilerinin çalıştıkları yerde 4–5 gün kalarak göçebe yaşayan bu insanların çocuklarına okuma yazma öğretirler. Bu etkinlikler yardımıyla öğrencilerin liderlik özelliklerinin geliştirilmesi, ülkenin sosyo-ekonomik yapısının yakından görülmesi hedeflenmektedir.

Hindistan'daki üstün yeteneklilerin eğitiminde anahtar özellikler: bütünsellik, akademik gelişim ile kişilik gelişiminin beraber tutulması, toplumsal sorumluluk gelişimi ve bireyi toplumun bir parçası olarak görmesidir (Proulx, 2005).

e. İngiltere

Bugün üstün yeteneklilerin eğitimi, İngiltere'deki bütün okulların ve hükümetin gündeminde olan bir konudur. Günümüzde tüm okullarda üstün yetenekli öğrenciler için bir koordinatör görev yapmaktadır. İngiltere'de öğrencilerini seçerek alan ünlü ve geleneksel okullarda üstün yetenekliler için hızlandırma ve farklılaştırma uygulamaları düzenlenmektedir. Örneğin, Yehudi Menuhin Müzik Okulu, Kraliyet Balo Okulu ve Koro okulları gibi bağımsız okullar, tamamen üstün yeteneklilere yönelik çok sayıda müzik ve güzel sanatlar programlarını, genel eğitime paralel yürütmektedir.

İngiltere'de özel okullardaki eğitim en az devlet okullarındaki kadar yaygındır. Yedi yaş itibarıyla eğitime başlayan çocuklar, liseyi bitirinceye kadar bu okullarda yatılı olarak kalırlar. Buradan mezun olanlar genelde ülke yönetiminde görev almaktadırlar. İngiltere'deki idarecilerin % 80'i bu okullardan mezun olmaktadır (Persson, Joswig & Balogh, 2000) İngiltere'deki özel okulların ve devlet okullarının içinde öğrencilerini seçerek alan ve üstün yetenekliler için ayrıca hızlandırma ve farklılaştırma uygulamaları yapan ünlü ve geleneksel okullar da bulunmaktadır. Bunların dışında, genel eğitime paralel olarak yürümekte olan çok sayıda müzik, güzel sanatlar programı ve tamamen üstün yeteneklilere yönelik iki okul mevcuttur (Davasligil, 2004).

İngiltere’de üstün yetenekli öğrencilere çeşitli imkânlar sunulmaktadır. Okulda sağlanan imkânlar örnek olarak okula erken başlama ve sınıf atlama, üst sınıftan dersler alma, hızlandırma, ders dışı etkinliklerle destekleme ve tüm okul düzeylerinde bireysel mentorluk (danışmanlık) verilmesi uygulamaları gösterilebilir.

f. İsrail

İsrail, üstün yeteneklilerin eğitiminin en ciddiye alındığı ve hem kuramsal hem de uygulamalı pek çok çalışmanın yapıldığı ülkelerin başında gelmektedir. Konunun bir ulusal öncelik olarak görüldüğü bu ülkede, ülkeyi yönetenler en değerli ulusal zenginliklerinin yetenek olduğuna inanmakta ve bunun gereğini yerine getirmektedirler (Enç, 2004).

İsrail’de üstün yeteneklilerin eğitimi 3 başlık altında toplanmıştır:

- 1- Özel okul,
- 2- Donanımlı okullarda özel sınıflar,
- 3- Haftalık zenginleştirme programları ya da okuldan sonra ek etkinlikler (<http://www.nagcbrtain.org.uk/about.php>).

Ülke çapında yapılan tanılama sonrası nüfusun % 1’lik dilimine giren çocuklar özel okullarda ya da özel donanımlı okullardaki özel sınıflarda eğitime başlarlar. Ülkede % 3’lük dilime giren çocuklar ise okul sonrası ek etkinliklere ve zenginleştirme programlarına katılırlar. % 1’lik dilim içerisine girmiş öğrencilerin en iyileri ise Kudüs’te OFEK (Ufuk) adı verilen üstün yetenekliler özel okuluna kaydı yapılır. Bu okulda ders veren eğitimciler tamamen alanında uzman öğretim üyesi akademisyenlerden oluşmaktadır. Okulda öğrenciler için kâğıt, kalem kullanmadan, not tutmadan zekâ melekelerini ve muhakemelerini geliştirmeye dönük özel çalışmalar yapılmaktadır. Okul uygulamalı, yaparak-yaşayarak öğrenme ortamlarıyla öğrencileri buluşturmaktadır. Okulda genetik, teknoloji ve bilişim gibi konulara önem verilmektedir.

İsrail, üstün yeteneklilerin eğitiminde zenginleştirmeye önem vermektedir. Zenginleştirme üzerine oluşturduğu program ağı iyi geliştirilmiştir. Program okul öncesinden başlayarak bütün yaş gruplarına yönelik olarak tasarlanmıştır. Lise çocukları için zenginleştirme çalışmaları *Tel-Aviv Üniversitesi Teknoloji Enstitüsü*’nde ve Rehovot’taki *Weizmann Bilimsel Araştırma Enstitüsü*’nde sürdürülmektedir. Burada verilen derslerde öğrencilere fen, matematik gibi bilimsel konular yanında, bölgelerindeki insan faaliyetleri ve yaşam biçimleriyle ilgili dersler de gösterilmektedir. Programların tamamı yazın da sürmektedir. Programlar günlük olabileceği gibi, yatılı kamplar biçiminde de planlanmaktadır (<http://www.education.gov.il/moe/english/ind.htm>).

Ders dışı etkinlik grupları için fen, matematik, bilişim teknolojisi, resim, müzik, heykel gibi birçok alanda hizmet verilmektedir. Eğitim Bakanlığı içerisindeki **Ulusal Üstün Zekâlılar Birliği** yapılacak tüm etkinlikler ve eğitimleri hem organize etmekte hem de finansmanını sağlamaktadır. Üstün yetenekliler eğitim programlarına üniversiteler, teknoloji

enstitüleri, müzeler ve yerel yönetimler katkı sağlamaktadır. Buralarda açılan programların seçim ölçütlerini kurumlar kendileri belirlemekte ve sürdürmektedir.

g. Finlandiya

Öğrenciler genellikle oturdukları çevredeki yerel okula giderler. Ancak, bireyselliğin bir yansıması olarak aileler, çocuklarının gideceği okulu seçme özgürlüğüne sahiptir. Finlandiya'daki okullar, üstün yetenekli öğrencilerin faydalanabileceği çok çeşitli imkânlar sunmaktadır. Bu imkânlar şunlardır (Mönks ve Pflüger, 2005; Akt. Levent, 2011):

1. Okula erken başlama (aileler, çocuklarının altı veya yedi yaşında okula başlayıp başlamayacağına kendileri karar verebilir, okula genel başlama yaşı ise yedidir),
2. Sınıf atlama,
3. Üst sınıftan ders alma,
4. Akıl-grubu hızlandırma (group-wise acceleration),
5. Atölyeler (workshops),
6. Kâr amacı gütmeyen organizasyonların (non-profit organizations) veya şirketlerin düzenlediği programlara katılma,
7. Ekstra müfredat etkinlikleri,
8. Bireysel mentorluk,
9. Bireysel çalışma.

Finlandiya'da bireysellik anlayışı, hızlandırma modeli için esnek kararlar verilmesine imkân sağlar. Hızlandırma için başka bir alternatif ise, esnek bir programla öğrencilerin çalışmalarında ilerlemesine imkân sağlayan “*derecesiz sınıflandırma (un-graded)*” sistemidir. Bu “derecesiz sınıflandırma” sistemi, ortaöğretim okullarının çoğunda kullanılmaktadır. Bununla birlikte, bu sistemi uygulayan bazı ilköğretim okulları da bulunmaktadır. Finlandiya'da üstün yetenekli öğrenciler için çeşitli seviyelerde özel okullar bulunmaktadır. Ortaokul kademesinde yarışmalar düzenlenmektedir. Örneğin matematik, fizik, bilişim teknolojisi, felsefe ve ekonomi alanlarında bu yarışmalar her yıl yapılmaktadır. Yarışmalarda iyi derece alan öğrenciler matematik, fizik, kimya, biyoloji veya bilişim teknolojisinde, uluslararası olimpiyat oyunlarında yarışmak için eğitilirler. Bu alanlarda, genellikle üniversite öğretim üyeleri ve bu yarışmalara daha önce katılmış olan yaşça büyük öğrenciler eğitim verirler.

Ortaokul kademesinde üstün yetenekli öğrencilere yönelik birkaç zenginleştirme alternatifi, gönüllülük esasına göre yapılmaktadır. Örneğin matematik ve fizik alanında yetenekli lise öğrencileri, Tampere Üniversitesinde akşamları ve hafta sonları kendilerini geliştirme imkânı bulabilmektedir. Aynı projenin bir parçası olarak, yoğun kurslar ve yaz kampları düzenlenmektedir. Öğrencilerin bir kısmı yaz okullarında “*Açık Üniversite*” programının altında sunulan derslere katılabilir ve bu yaz kurslarında lineer cebir ve fizik alanında üniversite ders kredileri kazanabilirler. Bu proje için sponsor kuruluşlardan ve Eğitim Bakanlığında maddi destek alınmaktadır.

Finlandiya’da genel itibariyle üstün yetenekli öğrenciler için hiçbir resmi tanılama ve aday gösterme prosedürü yoktur. Buna karşın okula erken başlama kararı, psikolojik ve tıbbi testlere göre alınmaktadır. Ayrıca okullar öğrencilerini kendi ölçütlerine göre seçerler.

h. Orta Doğu

Değişen felsefeler ve hedefler, ekonomik öncelikler ve üstünler hakkındaki bilgiler Arap ülkelerinde üstünler eğitime dönük hedefleri ortaya koymaktadır. Bunlar, üstün ve yetenekli öğrencileri mümkün olduğunca en erken dönemde belirlemek üzere etkin ve kapsamlı bir prosedür geliştirmek, üstün ve yetenekli öğrencilere yeteneklerini geliştirecek eğitim ortamı sağlamak, problem çözme becerilerini, yaratıcı düşünme becerilerini, araştırma becerilerini, bireysel ilgi alanlarını, bağımsız çalışma becerilerini, beşeri bilimlerde iletişim becerilerini (görsel, sözel, yazılı), entelektüel öğrenme etkinliklerini geliştirmek olarak sıralanabilir (Subhi ve Maoz, 2000; Akt., Karaduman, 2011).

Üstün yeteneklilik, yüksek zekâ, yüksek yaratıcılık, yüksek görev sorumluluğu olarak tanımlanmıştır. Bununla birlikte Ürdün, Bahreyn ve Mısır gibi ülkelerde “matematik başarısı” da üstün yeteneklilik tanımında 4. kriter olarak kabul edilmektedir. Üstün yetenek ölçütleri, standartlaştırılmış zekâ testleri, yaratıcılık testleri ve başarı testleridir. “Görev sorumluluğu” ise başarı, sıralama skalaları, öğretmen ve veli yargıları ile ölçülmektedir. Üstün yetenekliler konusundaki yaklaşımları aşağıdaki gibi sıralayabiliriz (Karaduman, 2011):

- Hizmetlerin alternatif modelleri (hızlandırma/acceleration & zenginleştirme/enrichment),
- Zenginleştirme/enrichment (Renzulli modeli),
- Problem çözme,
- Bireyselleştirilmiş eğitim programları,
- Sınıf atlama,
- Cuma ve yaz programları,
- Yarışmalar,
- Özel okullar,
- Danışmanlık programları (mentorship programs),
- Üstünler için bilgisayarlı hizmet,

i. AB Ülkelerindeki Uygulamalar

Ek-1: AB Ülkelerindeki ÜYZ Eğitimi Uygulamalarının Uluslararası Standart Eğitim Sınıflamasına (ISCED) göre Değerlendirilmesi(*)

ÜYZ Eğitimi Uygulamaları	ISCED Düzeyi(**)																					
		Avusturya	Belçika	İsviçre	Almanya	Danimarka	İspanya	Finlandiya	Fransa	Yunanistan	Macaristan	İrlanda	İtalya	Lüksemburg	Letonya	Hollanda	Polonya	Portekiz	Romanya	İsveç	Slovenya	Birleşik Krallık
Okula erken başlatma	0						+	+								+						+
	1	+	+	+	+		+	+	+			+		+		+	+	+	+	+		+
	2	+	+	+			+	+	+							+	+	+		+	+	+
	3	+	+	+			+	+	+							+	+			+	+	+
Sınıf atlama	0		+				+	+								+						
	1	+	+	+	+		+	+	+				+		+	+	+	+	+	+	+	+
	2	+		+	+		+	+	+		+	+		+		+	+	+	+		+	+
	3	+	+	+	+			+			+	+		+		+	+		+	+	+	+
Üst sınıfla beraber ders alma	0	+	+				+									+						
	1	+	+	+	+		+		+	+	+					+	+	+		+		+
	2	+		+	+		+	+		+	+					+	+	+		+		+
	3	+		+	+		+			+	+					+	+			+		+
Grup içi hızlandırma	0						+															
	1						+													+		+
	2	+			+		+															+
	3	+			+		+															+

Atölye çalışması (<i>Workshop</i>)	0	+				+		+											+					
	1	+		+	+	+		+						+	+	+	+				+			
	2	+		+	+	+		+		+	+			+	+	+	+					+		
	3	+		+	+	+		+		+	+			+	+	+	+						+	
Özel kurum ve STK'lar ile işbirliği	0							+											+					
	1	+			+			+						+					+	+	+			
	2	+			+	+		+						+		+			+	+	+	+		
	3	+			+	+		+						+	+	+	+		+			+	+	
Müfredat dışı etkinlikler	0	+		+	+		+	+										+		+	+	+		
	1	+		+	+		+	+			+			+		+	+	+	+	+	+		+	+
	2	+		+	+		+	+	+		+			+		+	+	+	+	+	+		+	+
	3	+		+	+		+			+				+	+	+	+	+	+	+	+		+	+
Mentörlük	0							+										+		+				
	1	+		+				+										+	+	+	+			+
	2	+		+				+										+	+	+	+	+	+	+
	3	+		+				+			+							+	+	+	+		+	+
Bireysel çalışma	0							+										+						
	1	+		+				+							+			+				+		
	2	+		+		+		+	+	+	+			+	+	+	+		+				+	
	3	+	+	+	+	+		+		+	+			+	+	+	+		+	+	+	+	+	+
Okul içi yarışmalar	0													+								+		
	1	+		+	+		+				+			+	+	+		+	+	+				
	2	+		+	+		+	+	+		+			+	+	+		+	+	+		+		
	3	+	+	+	+		+	+	+		+			+	+	+		+	+	+		+		
Psikolojik danışmanlık	0	+											+		+	+						+		

	1	+		+	+		+				+			+		+	+	+		+	+	+
	2	+		+	+		+				+			+		+	+	+		+	+	+
	3	+		+			+				+		+		+	+	+			+	+	+
Yaz kampları	0		+											+						+		
	1	+	+		+		+				+	+		+	+	+	+					+
	2	+			+		+	+	+		+			+	+	+	+	+	+		+	+
	3	+	+		+		+	+			+	+		+	+	+	+	+	+		+	+
Festivaller	0	+												+	+					+		
	1	+		+	+						+			+	+			+	+		+	+
	2	+		+	+						+			+	+			+	+		+	+
	3	+		+	+						+			+	+			+	+		+	+
Sergiler	0	+									+		+	+						+	+	+
	1	+		+							+		+	+			+	+	+		+	
	2	+		+							+			+			+	+	+		+	
	3	+		+							+			+			+				+	
Okul dışı yarışmalar	0													+						+		
	1	+		+	+		+				+			+	+	+	+		+	+		
	2	+		+	+		+	+			+			+	+	+	+	+	+		+	
	3	+		+	+		+	+		+	+	+		+	+	+	+	+	+		+	
Performans/Gösteriler	0	+												+						+	+	
	1	+		+	+		+				+			+			+	+	+		+	+
	2	+		+	+		+				+			+			+	+	+		+	+
	3	+		+	+		+				+			+			+	+	+		+	+
ISCED'e göre üniversite düzeyinde ders alma	0													+								
	1													+								

	2	+												+		+					+
	3	+		+	+									+		+					+
Özel okullar	0	+		+	+					+									+		
	1	+	+	+	+			+		+	+			+	+	+	+				
	2	+		+	+			+	+	+				+	+	+	+				
	3	+		+	+			+	+	+	+			+	+	+					+

(*): Bu tablo, Mönks & Pflüger (2005) çalışmasından uyarlanmıştır.

(**):Uluslararası Standart Eğitim Sınıflaması (*ISCED/International Standard Classification of Education, 1997*)'na göre,

0: Okul öncesi düzeyi, 1: İlkokul düzeyi, 2: Ortaokul düzeyi, 3: Lise düzeyini göstermektedir.

2. Ülkemizdeki Uygulamalar

Aşağıda ülkemizdeki üstün yeteneklilerin eğitimine yönelik öne çıkan uygulamalarla ilgili bilgiler sunulmaktadır.

a. Bilim ve Sanat Merkezleri

6/6/1997 tarihli ve 23011 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ve 31/05/2006 tarihli ve 26184 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğince, Bilim ve Sanat Merkezleri (BİLSEM) temel eğitim ve ortaöğretim kurumlarına devam eden üstün yetenekli çocukların örgün eğitim kurumlarındaki eğitimlerinin yanı sıra, yetenek alanlarına uygun destek eğitim almalarını sağlamak amacıyla Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olarak açılan resmi kurumlardır.

Üstün yetenekli öğrenciler için ülkemizde şu an uygulanmakta olan en kapsamlı eğitim modeli BİLSEM'dir. Türkiye'de ilk Bilim ve Sanat Merkezi 08.09.1995 tarihinde Ankara'da açılmış olan Yasemin Karakaya Bilim ve Sanat Merkezidir. Ülkemizde halen 60 ilde 66 BİLSEM'de üstün yetenekli öğrencilere eğitim verilmektedir. 2010–2011 eğitim öğretim yılı istatistiklerine göre BİLSEM'lerde kayıtlı öğrenci sayısı yaklaşık 10.464'dür. Öğrenciler BİLSEM'lerde örgün eğitimleri dışındaki zamanlarda ilgi ve yetenekleri doğrultusunda daha çok proje tabanlı eğitim almaktadırlar.

1995 yılından bu yana uygulanan Bilim ve Sanat Merkezi modelinde yaşanan sorunların başında, öğrencilerin tanınması ile ilgili sorunlar gelmektedir. Gerek nitelik gerekse nicelik açısından mevcut tanılama uygulaması yetersizdir. Bu merkezler için hizmet öncesi ve hizmetiçi öğretmen niteliklerinin artırılmasında da güçlükler yaşanmaktadır. Büyük oranda şehir merkezlerinde olmalarına rağmen öğrencilerin okul dışı saatlerde bu merkezlere gelerek eğitim almaları, bu merkezlerdeki eğitimlerle ilgili öğrenci devamsızlığını artırmaktadır. Ayrıca merkezi sınavlara girecek öğrencilerin de bu merkezlerdeki eğitimlerine son vererek merkezlerden ayrıldıkları görülmektedir.

Bilim ve Sanat Merkezlerinin devamsızlığa neden olan sorunlara ilişkin görüşlerinin yüzdeler oranlarına bakıldığında, SBS-LGS-LYS gibi sınavlardan oluşan kaygının (%45), öğrencilerin Bilim ve Sanat Merkezlerine devam etmemelerine neden olan başlıca etken olduğu görülmektedir. Bu kurumların merkeze olan uzaklıkları ve öğrencilerin kendi imkânları ile kuruma gelmeleri (%19), devamsızlığın en büyük ikinci nedeni olarak tespit edilmiştir. Ayrıca, okul derslerinin ve ödevlerinin yoğunluğu (%15), bir diğer dış faktör olarak gözükmektedir. Ailelerin Bilim ve Sanat Merkezlerine olan güvensizlikleri ya da sınav kaygısı gibi nedenlerden dolayı bu kurumların bir şey kazandırmadığı ile ilgili görüşleri içeren aile baskısı etkeni (%8), en büyük iç faktör olarak gözükmektedir. Bursa Mustafakemalpaşa Bilim ve Sanat Merkezi, velilerin sınav kaygılarına da cevap verebilmek için yapılacak olan etkinliklerin, okul müfredat konuları ile paralellik göstermesi ve öğrenciye yoğunlaştırılmış bir eğitim verilmesinin aile baskısını azaltacağı şeklinde bir görüş bildirmiştir. Bu görüşün Bilim ve Sanat Merkezlerinin amaçları ile ne kadar örtüştüğü

tartışılabilir. Devamsızlık ile ilgili diğer bir neden, etkinliklerdeki verimsizlik veya etkinliklerde tekrara düşme (%4) olarak belirtilmiştir. Ayrıca, bu tür özel eğitim kurumlarında bu alan ile ilgili kadrolu öğretmen olmaması (%4) da velinin merkeze karşı güvensizliğine bir başka neden olarak gözükmektedir. Diğer (%5) görüşler ise büyük farklılıklar göstermiş ve değerlendirmeye alınacak kadar frekans değeri oluşturmamıştır (Erdoğan, Ağaoğlu ve Bilgiç, 2012).

b. Fen Liseleri

Türkiye’de ilk kez, üçlü bir protokolle fen ve matematik alanında üstün yetenekli çocukların yetiştirilmesi amacıyla 1964 yılında Ankara Fen Lisesi kurulmuştur. Ford Vakfı, öğretmenlerin ABD’de yetiştirilmesi ve üç yıl maaşlarına destek verilmesi, ODTÜ arazisinden belli bir alanın tahsisi ve mimari projelerin yapımı, MEB öğretmenlerin seçimi, Bronx Fen Lisesi programlarının adaptasyonu konularında anlaşmış ve kurulan bir üst komisyon aracılığı ile üç yıl iyi tezkiye almış fen alanlarında ve matematik öğretmenleri seçilerek bir yıl Ankara Üniversitesinde ve bir yıl Florida Devlet üniversitesinde yetiştirilmişlerdir. Tüm hazırlıklar bittikten sonra fen, matematik ve Türkçe dersleri ortalaması 7 olan ortaokul son sınıf öğrencilerinden okullardaki öğretmenler kurulunun önerdikleri adaylar iki aşamalı seçme sınavına alınmışlardır. Birinci aşaması yetenek ve ikinci aşaması bilgi olan sınavlarda ilk 96’ya giren çocuklar Fen Lisesine kayıt edilmişlerdir. İlk üç sene sonunda Ford Vakfı Protokol gereği projeden ayrılmış, Bakanlık öğretmenlere ödenecek ekstra ücretleri ödemediği için de yurt dışında yetiştirilmiş olan öğretmenler teker teker Fen Lisesinden ayrılarak üniversitelere geçmişlerdir. İlk üç yılın sonunda seçmeler tek kademeye indirilmiş ve öğrencilerin Öğrenci Seçme Sınavında (ÖSS) gösterdiği başarılar nedeni ile hızlı biçimde fen lisesi sayısı artırılmış, öğrencileri bu okullara hazırlayan dersane sayıları da buna paralel çoğalmıştır. Şu an hem Devlet hem de özel okullar bünyesi içinde bulunan fen liselerinin 1964 yılında kurulan Ankara Fen Lisesinin temel misyonuna uygun yapılanmadığını, gerek kadroları gerek öğrenci seçim sisteminin değişmesi ve gerekse donanımlarından dolayı, kuruluşlarındaki bilim adamı ve araştırmacı yetiştirme özelliklerinin üstün yetenekli çocuklara eğitim veren kurumlar olma özellikleri tartışılabilir konuma gelmiştir (Ataman, 2007).

22 Kasım 2012 tarihli verilere bakıldığında ülkemizdeki fen lisesi sayısı 141’dir. Bu kurumlara devam eden öğrenci sayısı ise 38.495’dir.

c. Sosyal Bilimler Liseleri

17/11/2003 tarihli ve 25292 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Sosyal Bilimler Liseleri Yönetmeliğine göre açılan sosyal bilimler liseleri, eğitim öğretim süresi hazırlık sınıfı hariç 4 yıl olan yatılı ve karma okuldur. Bu okullarda öğrenci velilerinin istekleri doğrultusunda gündüzlü öğrenciler de öğrenim görebilirler. Sosyal bilimler liseleri, öncelikle okuldaki alanlarla ilgili yükseköğretim kurumlarının bulunduğu yerlerde açılır.

Edebiyat ve sosyal bilimler alanlarında ihtiyaç duyulan üstün nitelikli bilim insanlarının yetiştirilmesine kaynaklık etmeyi hedeflemektedir. Sosyal Bilimler Lisesinde sözel alanlarda başarılı, "sosyal zekâsı yüksek" öğrencilerin eğitim öğretim görmesi amaçlanmıştır. İstanbul Prof. Dr. Mümtaz Turhan Sosyal Bilimler Lisesi, 2003 yılında eğitim öğretim hayatına başlamış ve Türkiye'de ilk açılan sosyal bilimler lisesi unvanını elde etmiştir. Lise adını Türkiye'de bu tür okulların açılmasının gerekliliğini ilk kez dile getiren sosyolog Mümtaz Turhan'dan almıştır. Okul aynı zamanda Uluslararası Bakalorya (IB - International Baccalaureate) diploması vermektedir.

22 Kasım 2012 tarihli verilere bakıldığında ülkemizdeki Sosyal Bilimler Lisesi sayısı 85'dir. Bu kurumlara devam eden öğrenci sayısı ise 8.067'dir.

d. Anadolu Güzel Sanatlar ve Spor Liseleri

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun (1973) "Güzel Sanatlar Eğitimi"ni açıklayan 33 üncü maddesinde "Güzel sanatlar alanlarında özel istidat ve kabiliyetleri beliren çocukları küçük yaşlardan itibaren yetiştirmek üzere ilköğretim ve ortaöğretim seviyesinde ayrı okullar açılabilir veya ayrı yetiştirme tedbirleri alınabilir" ifadesi yer almaktadır. Ayrıca, özellikleri dolayısıyla bunların kuruluş, işleyiş ve yetiştirme ile ilgili esasları ayrı bir yönetmelikle düzenlenir" (MEB, 1973). Bu Kanun ile üstün yetenekli bireylerin özel okullarda eğitimine fırsat verilmiştir.

14/12/2005 tarihli ve 26023 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Güzel Sanatlar ve Spor Liseleri Yönetmeliğine göre öğrenci seçimi ve kayıt-kabul işlemleri aşağıda olduğu gibidir.

MADDE 9– (1) Öğrenci seçimi, ağustos ayının ilk haftası içerisinde okullarda oluşturulan komisyon tarafından iki aşamalı yetenek sınavı ile yapılır. Sınavlar, resmî tatil günlerine denk gelmesi hâlinde takip eden hafta içerisinde yapılır. Gerektiğinde sınavlara cumartesi ve pazar günleri de devam edilir.

2) Komisyon, okul müdürünün başkanlığında her alan için ayrı ayrı beş alan öğretmeninden oluşturulur. Komisyon üyesinin üçü ilgili okul öğretmenleri, ikisi ise il veya ilçe millî eğitim müdürlüğünce belirlenen diğer okulların öğretmenleri arasından seçilir. Gerektiğinde il veya ilçe millî eğitim müdürlüğünce öğretmen görevlendirmesi yapılabilir.

3) Komisyon, sınavlara ilişkin esaslar ile puanlama ölçütlerini belirler. Değerlendirme, 100 (yüz) tam puan üzerinden yapılır.

4) Değerlendirme sonunda birinci ve ikinci aşama sınav puanlarının aritmetik ortalaması alınır ve her alan için 50 (elli) puan barajını aşan adaylardan en yüksek puanı alanlardan başlanarak sıralama yapılır. Belirlenen kontenjan kadar asıl ve yedek liste ilan edilir.

5) Kesin kayıtlar, asıl listeden başlanarak ağustos ayının ikinci haftası içerisinde yapılır. Açık kontenjan bulunması durumunda, yedek listeden puan sırasına göre açık kontenjan kadar kesin kayıt yaptırmaya hak kazananlar tespit edilerek ağustos ayının üçüncü haftasının ilk iş günü mesai saati bitiminde okul müdürlüklerince ilan edilir ve yedek listeden kesin kayıt hakkı kazanan öğrencilerin kayıtları takip eden dört iş günü içerisinde yapılır. Buna rağmen açık kontenjanı bulunan okullar, yedek listeden öğrenci kayıtlarına ağustos ayının son haftasının mesai bitimine kadar devam ederler.

6) Açık kontenjanı bulunan ancak yedek listesi olmayan veya yedek listede yeterli sayıda öğrenci bulunmayan okullar, eylül ayının ilk haftası içerisinde aynı usulle sınav yaparak öğrenci alır.

7) Öğretim yılında nakiller dışında öğrenci kayıt ve kabulü yapılmaz.

22 Kasım 2012 tarihli verilere bakıldığında ülkemizdeki Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi sayısı 31'dir. Bu kurumlara devam eden öğrenci sayısı ise 20.733'dür.

e. Türk Eğitim Vakfı İnanç Türkeş Özel Lisesi (TEVİTÖL)

Üstün yetenekli bireylerin eğitime yönelik uygulamalardan biri de 1993 yılında kurulan Türk Eğitim Vakfı İnanç Türkeş Özel Lisesidir (TEVİTÖL). Anadolu Lisesi statüsünde olan TEVİTÖL Millî Eğitim Bakanlığına bağlı, hazırlık sınıfı ve dört yıllık lise programından oluşan, yabancı dilde eğitim yapan bir özel eğitim kurumudur. TEVİTÖL'de tümü yatılı, tam veya kısmi burslu, kız ve erkek öğrenciler eğitim görmektedir. Her yıl özel yetenek sınavı ile seçilen öğrenciler, Türk ve yabancı öğretmenlerle birlikte öğrenimlerini sürdürmektedirler. 2000 yılından bu yana mezun veren TEVİTÖL öğrencileri yurtdışında ve yurt içinde burslu olarak üniversite öğrenimi görmektedirler.

Ülkemizde orta öğretim düzeyindeki üstün yetenekli öğrencilere ihtiyaç duydukları özel eğitimi veren bir okul olan Türk Eğitim Vakfı İnanç Türkeş Lisesinde, üstün yetenekli çocukların tanınmasında üç aşamadan oluşan kapsamlı bir tarama çalışması uygulamaktadır. Birinci aşama aileleri tarafından aday gösterilen öğrencilerin Progresif Matrisler Grup Testi uygulamasına alınması, ikinci aşama WISC-R zekâ ölçeği ile bireysel incelemeye alınması uygulamasıdır. Üçüncü aşama ise 1 haftalık süreyle devam eden eğitim kampında çocukların fen bilimleri, matematik, dil sanatları, resim ve müzik alanlarında performans değerlendirmesine tabi tutulmasıdır (Bildiren ve Uzun, 2007).

f. Beyazıt Ford Otosan İlköğretim Okulu

Millî Eğitim Bakanlığı ile İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi arasında 30.06.2002 tarihinde imzalanan protokol ile okul 2002-2003 eğitim ve öğretim yılından itibaren üstün yetenekli öğrencilere eğitim vermeye başlamıştır. Üstün yetenekli öğrencilerin zihinsel, duygusal ve sosyal gereksinimlerini karşılamak üzere bu okulda başlatılan farklılaştırılmış program uygulamasında üstün yetenekli öğrenciler, normal gelişim

gösteren yaşlılarından ayrılmadan eğitim görmektedirler. Üstün yetenekli öğrenciler örgün eğitim içerisinde yaşlılarından farklı olarak ayrıca yaratıcı düşünme, duygusal ve sosyal gelişim dersi ile düşünme becerileri dersi almaktadır.

3. Ülkemizde Üstün Yeteneklilerin Eğitimi ile İlgili Yapılan Diğer Çalışmalar

a. Üstün Yetenekliler Eğitim Araştırma ve Uygulama Merkezi

İnönü Üniversitesi ve Karabük Üniversitesinde örnekleri yer alan uygulama merkezleri, üstün yetenekli öğrencilerin bilim insanı olarak yetişmelerine katkı sağlamak için çeşitli alanlarda zenginleştirilmiş, farklılaştırılmış ve bireyselleştirilmiş eğitim programları, bilim ve doğa kampları, yaz ve kış bilim okullarında etkinlikler düzenlemektedir. Bu merkezler, üstün yeteneklilere yönelik ülke ölçeğinde stratejik bilgi üretmek, bilimsel araştırmalar yapmak, yapılanları değerlendirmek ve bilgi merkezi oluşturmak, üstün yeteneklilerin eğitimi ile ilgili politikalar oluşturmak, mevcut politikaları değerlendirmek ve güncelleştirmek, üstün yeteneklilerin eğitimi, istihdamı ve beyin gücü ilişkilerini incelemeye planlamaya ve uygulamaya katkıda bulunmak amacıyla kurulmuştur.

Karabük Üniversitesi bünyesinde kurulan Karabük Üniversitesi Üstün Yetenekliler Eğitim Araştırma Uygulama Merkezi (KUYEM), Karabük Milli Eğitim Müdürlüğü ile işbirliği içerisinde ilkokullarda üstün yetenekli öğrencileri belirlemekte ve yine belirlenen üstün yetenekli öğrencilere hafta sonu Üniversitede, öğretim üyelerince Bilim ve Sanat Merkezlerinde uygulanan programı uygulamaktadır. Eğitim programları dışında, zaman zaman veli eğitim programları ve öğretmen eğitim programları da uygulamaktadır.

İnönü Üniversitesi ana yerleşkesi içinde bulunan *Üstün Yetenekliler Araştırma ve Uygulama Merkezi* ve İNÖNÜ ÇOCUK ÜNİVERSİTESİ, kendi derslikleri ve laboratuvarları ile ve nispeten çakışan yönleri olsa da farklı hedefleri olan ayrı oluşumlardır. Adı geçen merkezin amacı, bölgemizdeki okulöncesi ve ilköğretim okullarında üstün yetenek ve zekâya sahip olarak belirlenmiş çocukların buldukları bu erken yaşlarda üniversite ortamına alınarak sağlıktan sanata kabiliyetli oldukları alanlarda kendilerini gerçekleştirecekleri bir ortam sağlamaktır. Bu bağlamda, bu bireylerin sahip oldukları olağanüstü merak, motivasyon ve yaratıcılıklarının daha da uyarılması için alanlarında tanınan bilim adamlarından bilgilendirme ve uygulamalar almalarının sağlanarak geleceğin bilim ve teknolojisini üreten bilim insanlarının yetiştirilmesi başlıca hedefler arasındadır. Daha geniş bir hedef kitleye hitap eden Çocuk Üniversitesi ise, sosyoekonomik olarak dezavantajlı çevreler dâhil her türlü kesimden ilköğretim öğrencisinin erken yaşlarda üniversite ortamı ve oradaki akademik yaşam ile tanışmalarını sağlamaktadır. Görsel yönü zengin deney ve uygulamalarla çocukların bilime olan ilgileri, bilimsel araştırma ve analitik düşünme yetenekleri artırılırken, öğrenmenin yaşam boyu bir olgu olduğundan hareketle öğretmenlere düzenli olarak bilimdeki en son gelişmeler ve kendi okullarında yapabilecekleri çeşitli yeni deney ve uygulamalar konusunda bilgilendirmede bulunmaktadır (İnönü Çocuk Üniversitesi).

b. Anadolu Üniversitesi Üstün Yetenekliler Eğitim Programı (ÜYEP)

Üstün Yetenekliler Eğitim Programları (ÜYEP), üstün yetenekli öğrencilerin eğitimlerine yönelik olarak Anadolu Üniversitesinde kurulmuş, üniversite-tabanlı bir programdır. ÜYEP, kendine özgü tanılama, müfredat, öğretim, değerlendirme, program ve öğretmen eğitimi modellerinden oluşan kapsamlı bir eğitim programıdır. Bu özellikleri ile ÜYEP'in evrensel çapta özgün bir eğitim programı olduğu belirtilmekte ve ülkemiz için model olabilecek bir program olduğu rapor edilmektedir. Programda, üstün yetenekli öğrencilere matematik ve fen bilimleri ağırlıklı zenginleştirme ve hızlandırma karışımı eğitim verilmektedir. 2007–2008 öğretim yılında ilk kez uygulamaya geçirilen ÜYEP, başlangıçta yalnızca ilköğretimin altıncı ve yedinci sınıflarını kapsamış, günümüzde ise altıncı sınıftan dokuzuncu sınıfa kadar eğitim vermektedir. ÜYEP, Anadolu Üniversitesi ve TÜBİTAK desteğiyle Anadolu Üniversitesi Üstün Zekâlıların Eğitimi Anabilim Dalı Başkanlığı tarafından kurulmuş bir programdır.

ÜYEP'e öğrenci kaydı, Üstün Zekâlıların Eğitimi Anabilim Dalı Başkanlığının uygulamakta olduğu Yetenek 1 testinin % 70'i, Yetenek 2 testinin % 30'u birleştirilmek suretiyle elde edilen puana göre yapılmaktadır. Yetenek 1 veya Yetenek 2 testinden 140 veya üzerinde puan alan öğrenciler, toplam puanlarına bakılmaksızın Programa kayıt hakkı kazanmaktadırlar. Her yıl 6. sınıflardan ortalama 30 öğrenci alınmaktadır (ÜYEP, 2013).

Mezunlarının büyük bir bölümü, fen veya Anadolu liselerine devam etmektedir.

c. İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü Üstün Zekâlılar Eğitimi Anabilim Dalı

Üstün yetenekli bireylere yönelik öğretmen yetiştirmek amacıyla İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümünde, Türkiye'de ilk kez Üstün Zekâlıların Eğitimi Ana Bilim Dalı kurulmuştur. Ekim 2002'de söz konusu Ana Bilim Dalı, Üstün Zekâlılar Öğretmenliği Lisans Programı, Yan Alan Sınıf Öğretmenliği adı altında bir program başlatmıştır. Hâlen bu program, Üstün Zekâlılar Öğretmenliği Ana Bilim Dalı olarak lisans programını sürdüren bir program şeklinde eğitimine devam etmektedir. Uygulanan program aşağıdadır.

Sınıf	Dönem	S/Z	Dersin Adı
1	1	Z	Temel Matematik I
1	1	Z	Türkçe I Yazılı Anlatım
1	1	Z	Genel Biyoloji
1	1	Z	Uygarlık Tarihi
1	1	Z	Özel Eğitim
1	1	Z	Eğitim Bilimine Giriş
1	1	Z	Yabancı Dil I
1	1	Z	Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi I
1	2	Z	Bilgisayar I
1	2	Z	Temel Matematik II
1	2	Z	Türk Tarihi ve Kültürü
1	2	Z	Türkçe II Sözlü Anlatım
1	2	Z	Üstün Zekâlıların Eğitimine Giriş
1	2	Z	Genel Coğrafya
1	2	Z	Eğitim Psikolojisi
1	2	Z	Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi II
1	2	Z	Yabancı Dil II
2	1	Z	Öğretim İlke ve Yöntemleri
2	1	Z	Fen ve Teknoloji Laboratuar Uygulaması I
2	1	S	Davranış Bozuklukları ve Eğitimi
2	1	Z	ÜZY İçin Eğitim Programlarının Farklılaştırılması
2	1	Z	Genel Fizik
2	1	Z	Genel Kimya
2	1	Z	Trafik ve İlk Yardım
2	1	Z	Bilgisayar II
2	1	Z	Bilimsel Araştırma Yöntemleri
2	1	Z	Türk Dili I: Ses ve Şekil Bilgisi
2	2	Z	Yaratıcılık ve Geliştirilmesi
2	2	Z	Türkiye Coğrafyası ve Jeopolitiği
2	2	Z	Fen ve Teknoloji Laboratuar Uygulaması II
2	2	Z	Çevre Eğitimi
2	2	Z	Sanat Eğitimi
2	2	Z	Üstün Zekâlı ve Yeteneklilere Müzik Öğretimi
2	2	Z	Güzel Yazı Öğretimi
2	2	Z	İstatistik
2	2	Z	Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı
2	2	Z	Türk Dili: Cümle ve Metin Bilgisi
3	1	Z	Eleştirel Düşünce Becerileri
3	1	Z	Bireyselleştirilmiş Öğretim Planları Geliştirme ve Değerlendirme
3	1	Z	Matematik Öğretimi I

3	1	Z	Fen ve Teknoloji Öğretimi I
3	1	Z	Üstün Zekâlı ve Yeteneklilere İlkokuma ve Yazma Öğretimi
3	1	Z	Üstün Zekâlı ve Yeteneklilere Hayat ve Sosyal Bilgisi Öğretimi
3	1	Z	Felsefe
3	1	Z	Ölçme ve Değerlendirme
3	1	Z	Sınıf Yönetimi
3	2	Z	Üstün Zekâlı ve Yeteneklilere Sosyal Beceri Eğitimi
3	2	Z	Matematik Öğretimi II
3	2	Z	Üstün Zekâlı ve Yetenekliler İçin Çocuk Edebiyatı
3	2	Z	Fen ve Teknoloji Öğretimi II
3	2	Z	Üstün Zekâlı ve Yeteneklilere Türkçe Öğretimi
3	2	Z	Üstün Zekâlı ve Yeteneklilere Beden Eğitimi ve Spor Kültürü
3	2	Z	Topluma Hizmet Uygulamaları
3	2	Z	Normal Sınıflarda Üstün Zekâlı ve Yeteneklilerin Eğitimi
3	2	Z	Okul Deneyimi
4	1	Z	Drama
4	1	Z	Öğretmenlik Uygulaması I
4	1	Z	Rehberlik
4	1	Z	Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı
4	1	Z	Üstün Zekâlı ve Yeteneklilere Görsel Sanatlar Öğretimi
4	1	Z	Sağlık Bilgisi
4	1	Z	Üstün Zekâlı ve Yeteneklilere Duyuşsal Eğitim
4	1	S	Afet Kültürü
4	2	Z	Üstün Zekâlı ve Yeteneklilere Beden Eğitimi ve Oyun Öğretimi
4	2	Z	Üstün Zekâlı ve Yeteneklilerde Öğrenme Güçlüğü
4	2	S	Müze Eğitimi
4	2	Z	Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi
4	2	Z	Üstün Zekâlı ve Yeteneklilere Rehberlik
4	2	Z	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi
4	2	Z	Öğretmenlik Uygulaması II

Kaynak: http://egitimdeyapilanma.istanbul.edu.tr/ders_liste.php?id=139

d. Maltepe Üniversitesi Üstün Zekâlılar Öğretmenliği

Üstün yetenekli öğrenciler için eleştirel düşünen, yeniliğe açık, yaratıcı, değer yargılarına sahip, motivasyonu yüksek öğretmenler yetiştirmeyi amaçlayan Maltepe Üniversitesi Üstün Zekâlılar Öğretmenliği 2012 yılından itibaren öğrenci almaya başlamıştır.

TANILAMA VE DEĞERLENDİRME

Bu bölümde, üstün yeteneklilerin tanınmasında ve değerlendirilmesinde kullanılan ölçme araçları ve değerlendirme yöntemleri ile ülkemizde kullanılan ölçekler hakkında bilgiler yer almaktadır.

1. Zekâ Testleri

Zekâ testleri, temel zihinsel fonksiyonları ölçmek amacıyla geliştirilen ve çeşitli alt ölçeklerden oluşan test bataryalarıdır. Zihinsel kapasiteyi ölçen zekâ testlerinde ortalama zekâ puanı (IQ) 100 olup, 130 ve üzerinde puan alan bireyler üstün zekâlı ve üstün yetenekli bireyler olarak kabul edilmektedir. Yaygın olarak kullanılan zekâ testleri, bireysel zekâ testleri ve grup zekâ testleri olmak üzere iki grupta toplanabilir. Bireysel zekâ testleri birebir uygulanırken grup zekâ testleri aynı anda birden fazla kişiye uygulanabilir. Zekânın ölçülmesinde en yaygın olarak kullanılan bireysel zekâ testleri Wechsler Zekâ Testi, Stanford-Binet Zekâ Testi iken, Cattell Zekâ Testi ise hem bireysel hem de grupla uygulanan bir testtir. Ülkemizde kullanılan bu testlerin yanı sıra diğer zekâ/yetenek testleri de bulunmaktadır.

Sak (2010) tüm dünyada üstün yeteneklilerin tanınmasında yaygın olarak kullanılan Zekâ ve Yetenek Testlerini Tablo 1’de şu şekilde belirtmiştir.

Tablo 1: Yaygın Olarak Kullanılan Zekâ ve Yetenek Testleri

Testin Adı	Son Düzenleme ve Standardizasyon Yılı
Bilişsel Yetenekler Testi Form 6 (61-72 Ay)	1996
Das Naglieri Bilişsel Değerlendirme Sistemi	2000
Sözel Olmayan Evrensel Zekâ Testi	1998
Kaufman Eğitsel Başarı Testi	1996
Naglieri Sözel Olmayan Zekâ Testi	2002
Otis Lennon Okul Yeteneği Testi	1995
Peabody Bireysel Başarı Testi	1996
Peabody Resim Sözcük Testi	1994
Raven İleri Matrisler Testi	2003
Raven Standart İlerlemeli Matrisler Testi	2003
Raven Renkli Matrisler Testi	2003
Sözel Olmayan Zekâ Testi	1996
Sözel Olmayan Kapsamlı Zekâ Testi	1996
Stanford Binet Zekâ Ölçeği-V	2002
Wechsler Çocuklar İçin Zekâ Testi-IV	2000
Woodcock Johnson-III	1999

2. Ülkemizde Üstün Yeteneklileri Tanılamada Kullanılan Testler

Wechsler Çocuklar İçin Zekâ Ölçeği-Gözden Geçirilmiş Formu (WISC-R) ve Stanford Binet Zekâ Testlerinin yanı sıra Goodenough-Harris Adam Çizme Testi, Porteus Labirentleri Testi, Leiter Uluslararası Performans Testi, Cattell Zekâ Testi ve Kohs Küpleri Zekâ Testi Türkiye’de kullanılan zekâ testleridir.

Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından koordinasyonu yürütülen, Özel Eğitimin Güçlendirilmesi Projesi (ÖZEGEP) kapsamında, bazı ölçme araçlarının ülkemize kazandırılmasına yönelik çalışmalar sürdürülmektedir. Bu Proje kapsamında satın alınan psikolojik ölçme araçları aşağıda tanıtılmaktadır:

a. Woodcock-Johnson III Testi

Genel bilişsel yetenekleri ve eğitsel başarıyı değerlendiren test bataryasıdır. 2 ila 90 yaşları arasındaki bireylere uygulanmaktadır. Bilişsel Yetenek ve Başarı Testleri öğrenme yetersizliklerini tanılamak, farklılıkları tespit etmek, eğitim programları ile bireysel programları planlamak, gelişimini değerlendirmek, bireylerin güçlü ve zayıf yönlerini tanılamak için kullanılmaktadır.

Test normunun oluşturulabilmesi için Amerika Birleşik Devletlerinde 100’den fazla farklı coğrafi bölgeden, 8.800’den fazla katılımcıdan elde edilen puanlar kullanılmıştır. Katılımcılar 10 farklı topluluğu temsil etmektedir. 13 farklı sosyo-ekonomik gösterge kullanılmıştır. Birbirine eş iki alt ölçek kullanılarak tek bir ölçek elde edildiğinden, ölçeğin hassasiyeti ve geçerliği yüksektir. Testin güvenilirlik değerleri .80 veya daha yukarıdır (<http://www.riversidepublishing.com/products/wjIIIComplete/details.html>).

b. Wechsler Nonverbal Scale of Ability (WNV)

Dile dayanmayan (sözel olmayan), bireysel zekâ testi. 4 ile 21 yaş 11 ay arasındaki bireylere uygulanmaktadır. İşitme engelli, konuşma bozuklukları olan bireyler ile afazi, serebral palsi ve otistik bozuklukları olan bireyler için kullanılmaktadır. Testin değerlendirilmesi sonucunda değerlendirilen bireylere ilişkin IQ puanı vermektedir.

Ölçeklerin uygulanmasında dil kaynaklı problemler olduğunda veya dilden kaynaklı zorluklar nedeniyle ölçeğin güvenilirliğinden endişe edildiğinde Wechsler Nonverbal Scale of Ability Testi bireyler için daha uygundur. Testin alt testleri, matrisler, nesne düzenleme, uzamsal test, kodlama, tanıma ve resim düzenlemedir (<http://www.pearsonassessments.com/HAIWEB/Cultures/en-us/Productdetail.htm?Pid=015-8338-499>).

c. Kaufman Brief Intelligence Test (Second Edition)

Sözel ve sözel olmayan maddelerden oluşan bireysel zekâ testidir. 4 ile 90 yaş arasındaki bireylere uygulanmaktadır. Sözel ve performans alanlarından oluşan bir test olup, bireylerin kristalize yetenek, hızlı düşünme, yeni problemleri çözebilme, sözel olmayan yetenek alanlarındaki zihinsel düzeylerini belirlemek amacıyla kullanılan bir zekâ testidir.

Kaufman Brief Intelligence Test 2, sözel ölçeğinin İngilizce uygulanması gerekmektedir. Ancak diğer dillerde verilen doğru cevaplara da puan verilmektedir. Geçerlik ve güvenilirliği yüksektir. Norm oluşturma ve ölçek maddelerinin seçiminde kültürel olarak tarafsız davranılmıştır. Puanların ortalaması 100, standart sapması 15 olarak belirlenmiştir (<http://www.pearsonassessments.com/HAIWEB/Cultures/enus/Productdetail.htm?Pid=PAa32300>).

Test çok çeşitli ihtiyaçlara cevap verebilmektedir. Kaufman Brief Intelligence Test -2 ile;

- Çocuk ve yetişkinlerin zekâ düzeyi çabucak belirlenebilir (20 dakika).
- Bireyin sözel olan – sözel olmayan zekâsı karşılaştırılabilir.
- Daha önce bilişsel değerlendirmeye alınmış bir çocuk veya yetişkin tekrar değerlendirmeye alınabilir.
- Öğrencilerin uygulanan programlardan ne kadar fayda sağladığının izlenmesinde kullanılabilir.
- Risk altında bulunan ve daha kapsamlı değerlendirmeye ihtiyaç duyan çocukların belirlenmesinde kullanılabilir (<http://www.pearsonassessments.com/HAIWEB/Cultures/enus/Productdetail.htm?Pid=PAa32300>).

3. Ülkemizdeki Tanılama ve Değerlendirme Uygulamaları

Ülkemizde okulöncesi dönemdeki öğrencilerin tanılama, ailelerinin ya da okulöncesi öğretmenlerinin yönlendirmelerine dayalı olarak Rehberlik ve Araştırma Merkezlerine (RAM) başvuru yapıldığında standart zekâ testleri aracılığı ile yapılmaktadır. Öğrencilerin üstün yetenekli olarak tanılanması durumunda, mevcut kurumlarında kaynaştırma eğitimine yönlendirilmektedir.

Okulöncesi dönemdeki öğrencileri tanılamada kullanılan standart testlerin nicelik ve nitelik açısından yetersiz olduğu belirtilmektedir (VanTassell, 2005a). Aynı zamanda bu dönemdeki çocukların eğitsel tanılama yoluyla etiketlenmeden belirlenmesi öncelikli amaçtır. Belirlenen öğrencilerin okulöncesi eğitim içerisinde üstün yeteneklilere uygun eğitim almaları açısından da bilgi ve farkındalık düzeyinde sorunlar vardır.

Ülkemizde üstün yeteneklilikle ilgili sistematik öğretim uygulamaları ilkökul ikinci sınıf düzeyinde başlamaktadır. Yoğun olarak öğretmenlerin, kısmen de ailelerin aday

göstermesi yoluyla tanılamaya tabi olan bireyler önce grup testlerine, sonra da bireysel zekâ testine (WISC-R) alınarak 130 ve daha yukarı zekâ puanına sahip öğrencilerin bilim ve sanat merkezlerine yönlendirilmesi suretiyle eğitimine başlanmaktadır. Ancak bu testler müzik, resim ve kinestetik (bedensel) yeteneklerle ilgili bir bilgi vermemektedir. İşlemler aşağıda belirtilen sıra ile yürütülmektedir.

Ülkemizdeki tanılama süreci, mevcut sistem içinde bireysel grup testleri ve zekâ testleri ile gerçekleştirilmektedir. Tanılama süreci ile iş ve işlemler temel olarak MEB bünyesinde yürütülmektedir.

Türkiye’de resmi olarak tanılama işlemleri, illerde bulunan Rehberlik ve Araştırma Merkezlerince, BİLSEM’lerle işbirliği içinde yapılmaktadır.

Türkiye’de eğitim desteği amacıyla ilköğretim düzeyinde RAM işbirliğinde yapılan tanılama sonucu BİLSEM’e öğrenci alımı gerçekleşmektedir. BİLSEM’de tanılama ile ilgili işlemler Merkez Tanılama Komisyonu tarafından yürütülmektedir. Bilim ve Sanat Merkezi Tanılama Süreci aşağıdaki aşamalar halinde sıralandığı biçimde yürütülmektedir.

Birinci aşamada, bilim ve sanat merkezi il bünyesinde yer alan bütün resmi ve özel okullara İl ve İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri aracılığıyla, tanılama yapılacak sınıf seviyesini ve ilgili işlemleri duyurur. İkinci aşamada, sınıf öğretmenleri sınıflarında akranlarına göre farklı özellikler gösterdiğini gözlemlediği öğrencileri, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan gözlem formlarını doldurarak aday gösterir. Üçüncü aşamada ön değerlendirme için, aday gösterilen öğrencilerin gözlem formları BİLSEM tanılama komisyonu tarafından değerlendirilir. Dördüncü aşamada, grup taramada ise, ön değerlendirme sonucunda grup taramasına girmesi uygun görülen çocuk/öğrenciler, BİLSEM Yürütme Kurulunun belirlediği tarihlerde, belirlenen ölçme araçları ile grup taramasına alınır. Beşinci aşamada ise öğrenci bireysel incelemeye alınır. Bireysel incelemede grup taramasında yeterli performans gösteren öğrenciler standart ölçme araçları ile bireysel incelemeye alınır. Bireysel inceleme sonucuna göre üstün yetenekli olduğu belirlenen öğrenciler örgün eğitimlerine paralel olarak BİLSEM’de destek eğitim faaliyetlerine devam ederler.

4. Bir Tanılama Yaklaşımı Olarak Eğitsel Değerlendirme

Eğitsel değerlendirme Performansa Dayalı Değerlendirme, Otantik Değerlendirme, Portfolyo Değerlendirme ve Dinamik Değerlendirme gibi uygulamaları içermektedir.

Eğitsel değerlendirmeyi uygulayan araştırmacılar tek başına zekâ testlerine güvenmemektedirler (Yetim, 2000). Alternatif değerlendirme sürecinde öğrencinin belli bir sürede, belli sorulara verdiği yanıtlara bağlı olmaksızın, öğrencinin ürün geliştirme sürecinin ve tamamladığı ürün çalışmasının niteliğinin değerlendirilmesi söz konusudur. Ürün ve performans değerlendirme hem üstün yetenekliliğin tanılanma sürecinde hem de üstün yetenek programını değerlendirmede kullanılabilir.

Performansa Dayalı Değerlendirmede, öğrencinin orijinal ya da kuralları önceden belirlenmiş bir ürün oluşturmasını gerektirmektedir. Performansa Dayalı Değerlendirme, performans sanatlarında kullanılabildiği gibi, kısa bir hikâye ya da bilgisayar programı yazma, rol oynama, deney tasarlama, melodi oluşturma, askeri ya da politik strateji oluşturma, yardım toplama stratejisi geliştirme gibi örnekleri de içermektedir.

Otantik Değerlendirme, öğrencilerin öğrendiklerini gerçek dünyada uygulamalarına dayalıdır. Otantik ve performansa dayalı değerlendirme, özellikle kültürel olarak farklı üstün zekâlı/üstün yetenekli öğrencilerin tanınmasına katkı sağlama potansiyeline sahiptir (Oğurlu ve Yaman, 2010).

Portfolyo Değerlendirme, diğer tanılama yöntemlerinden biri olarak, öğrencinin öğretim etkinlikleri boyunca ortaya koyduğu ürün ve performansı belgeye dayalı olarak süreç boyunca değerlendirmeyi amaçlayan bir yaklaşımdır. Bu yaklaşımda öğrenci ve öğretmen işbirliği ile belirlenen ürünler Ürün Seçki Dosyasında toplanır. Toplanan bu ürünler, önceden belirlenen kriterlere göre puanlanarak değerlendirme yapılır. Günümüzde gerçekler ürünlerden seçilen Ürün Seçki Dosyaları olduğu gibi video ve ses kayıtlarını içeren elektronik portfolyolar da kullanılmaktadır.

Dinamik Değerlendirmede, öğrenci ve aldığı sorumlulukları (projeler) önemlidir. Projeler somut ya da zihinsel bir ürün ortaya koymaya ya da bir probleme dayalı olmalı ve karmaşık stratejiler gerektirmelidir. Problemin çözümünde kullanılan bilginin etkililiği ve yeni görevlere transfer edebilmeleri önemlidir. Bu şekilde öğrenciler çeşitli düzeylerde gözlem ve öğrenme yaşantıları fırsatı sağlamaktadır.

ÜSTÜN YETENEKLİ BİREYLERİN EĞİTİMİNDE DİĞER MODELLER

Üstün yetenekli öğrencilerin örgün ve yaygın eğitim kapsamında uygulanan çeşitli eğitim modelleri aşağıda yer almaktadır. Eğitim modellerinin uygulanmasına yönelik stratejiler ise yetenek düzeylerine göre oluşturulan gruplama türleri ile hızlandırma ve zenginleştirme uygulamaları kapsamında gerçekleştirilmektedir.

GRUPLAMA TÜRLERİ

- Özel Okul
- Tam Zamanlı Özel Sınıf
- Üst Özel Sınıf
- Karma Sınıf
- Okul İçinde Okul
- Erken Özel Sınıf
- Yarı Zamanlı Özel Sınıf
- Derse Dayalı Yeniden Gruplama

PROGRAM MODELLERİ

HIZLANDIRMA

- Okula erken başlama
- Sınıf yükseltme
- İkili kayıt
- Onur sınıfı
- İleri yerleştirme sınıfı
- Üstten ders alma
- Ders hızlandırması
- Sınavla ders geçme
- Uluslararası Bakalorya Programı

ZENGİNLEŞTİRME

- İçerik transferi
- Yeni içerik
- İçerik farklılaştırma
- Müfredat daraltma
- Bağımsız çalışma
- Grup çalışması
- Proje çalışması
- Saha gezisi
- Mentörlük

Gruplama

Üstün yetenekli öğrencilerin eğitiminde uygulanan gruplama türleri, gruplamanın süresi bakımından tam zamanlı ve yarı zamanlı gruplamalar olarak; gruplamaların içeriği bakımından ise homojen ve heterojen olarak değişkenlik göstermektedir. Bu gruplama türleri ile ilgili dünyadaki uygulamalar incelendiğinde, örgün eğitim içerisinde özel okul uygulamasından yaygın eğitim içerisinde ise okul dışı saatlerde destek eğitim hizmeti verilmesine kadar farklılaştırılmış eğitim uygulamalarının olduğu belirlenmiştir.

Zenginleştirme

Zenginleştirme, eğitim imkânlarını ve müfredatı çeşitlendirerek, genel müfredatın içeriğini ileriye taşımak amacıyla kullanılan bir farklılaştırma stratejisidir. Farklılaştırmalar, derslerin içeriklerini, öğretim yöntemlerini ya da müfredatın diğer boyutlarını kapsayabilir. Öğrencilerin bireysel ya da grup özelliklerine göre yapılan farklılaştırmalar, eğitim uygulamalarında en çok kullanılan farklılaştırma türleridir.

Hızlandırma

Hızlandırma, üstün yetenekli öğrencilerin eğitimlerinde kalıcı öğrenmeyi destekleyen ve bireyin performansına uygun eğitim almasını sağlayan en etkili stratejilerden biridir. Eğitimde hızlandırmanın üstün zekâlı öğrencilerin akademik ve bilişsel gelişimleri ile sosyal ve duygusal gelişimleri üzerinde olumlu etkilerinin olduğu araştırmalarla ortaya konmuştur (VanTassel-Baska, 2005b). Eğitimi hızlandırılan üstün zekâlı öğrencilerin daha fazla akademik ödül kazandıkları, ulusal ve uluslararası alanda isim yapmış üniversitelere girebildikleri; özellikle ortaöğretim yıllarında üst sınıflardan ve üniversiteden ders alan üstün zekâlı öğrencilerin üniversite yıllarında daha başarılı oldukları görülmektedir.

KAYNAKÇA

Akarsu, F. (2001). Yetiřemediđimiz Çocuklar: Üstün Yetenekli Çocuklar ve Sorunları, Ankara: Eduser Yayınları.

Altunya, N. (2006). Gazi Eğitim Enstitüsü. Gazi Orta Öğretmen ve Eğitim Enstitüsü (1926–1980). Ankara: Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Basımevi.

Anderson, K. (2000). Gifted and talented students: Meeting their needs in New Zealand Schools. Wellington: New Zealand.

Ataman, A. (2007). Üstün zekâlılar ve üstün yetenekliler. Süleyman Eripek (Ed.), Özel Eğitim (s. 172-194). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi.

Bildiren, A. & Uzun, M. (2007). Üstün Yetenekli Öğrencilerin Belirlenmesine Yönelik Bir Tanılama Yönteminin Kullanılabilirliğinin İncelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 22 (2), S.31-39.

Culatta, R. A. and Tompkins, J. R. (1999). Fundamentals of special education what every teacher needs to know (s. 373-410) New Jersey: Prentice Hall Inc. Simon & Schuster / A Viacom Company.

Cutts, N.E., & Moseley, N. (2003). Üstün Zekâlı ve Yetenekli Çocukların Eğitimi (İ. Ersevim, Çev.) İstanbul: Özgür Yayınları.

Çitil, M. (2009). Cumhuriyetin İlanından Günümüze Türkiye’de Özel Eğitim. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi/ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Davasligil, Ü. (2004). Seçilmiş Makaleler Kitabı, I. Türkiye Üstün Zekâlı Çocuklar Kongresi Yayını Dizisi: 1, İstanbul 2004.

Davis, G. & Rimm, S. (1998). Education of the Gifted and Talented. *USA, MA: Allyn and Bacon.*

Enç, M. (2004). Özel Eğitimin Tarihçesi. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Seçilmiş Makaleler Kitabı, No: 63, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul.

Enç, M. (1979). Özel eğitimin gerekçesi. Üstün beyin gücü gelişimi ve eğitimleri (s. 285-338). Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.

Endepohls-Ulpe, M. (2009). Teaching gifted and talented students, In L. J. Saha, and A. G. Dworkin (Ed.). International handbook of research on teachers and teaching (pp. 881-894), New York: Springer Science + Business Media LLC.

Erdoğan, M., N., Ağaoğlu, O. & Bilgiç, N. (2012). Bilim ve Sanat Merkezlerinin Kurumsal Yapı ve Eğitim Programlarını İnceleme ve Değerlendirme Raporu. MEB Çalışması.

Ersoy, Ö., ve Avcı, N. (2000). Özel gereksinimi olan çocuklar ve eğitimleri, özel eğitim, İstanbul: YA-PA.

Gagné, F. (1996). A thoughtful look at the concept of talent development. Tempo: The Journal of the Texas Association for Gifted and Talented, p. 5–10.

Gardner, H. (1993). Multiple intelligences: The theory in practice. New York: Harper Collins.

Gardner, H (1999). Çoklu zekâ: görüşmeler ve makaleler. (Ed.) Vickers C.J., (Çev.) M. Tüzel, İstanbul: Enka Okulları BDZ Yayıncılık.

Güney Kore Üstün Yetenekliler Eğitim Kanunu (8852/29.02.2008), Çeviren: Dr. Ferah Akpınar, Çocuk Vakfı, 2012.

Güven, İ. (1998). Büyük Selçuklu Devletinde Eğitim Öğretime Genel Bir Bakış. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, (31), 1.

İnönü Çocuk Üniversitesi. <http://iys.inonu.edu.tr/?web=uyem&mw=6812&dil=tr> (Erişim Tarihi: 15.01.2013).

Karaduman, G., B. (2011). Üstün Yeteneklilerin Eğitiminde Yaklaşımlar: Uluslararası Karşılaştırma. II. International Conference on New Trends in Education and Their Implications, 27-29 April, Antalya. <http://www.iconte.org/FileUpload/ks59689/File/060.pdf> (Erişim Tarihi: 20.01.2013).

Levent, F. (2011). Üstün Yetenekli Çocukların Hakları, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul.

MEB Komisyon (2011). Üstün yetenekli bireylerin eğitimi Güney Kore çalışma ziyareti. Yayınlanmamış rapor.

MEB Yayınları 2505 Bilim ve Kültür Eserleri Dizisi: 646 Sözlük Dizisi: 2

Moore, A. D. (1992). Gifted and talented children and youth. Exceptionalities in children and youth..L. McBullock (Edt), (420-448) . S.A: Allyn and Bacon.

Mönks, F.J. & Pflüger, R. (2005, February). Gifted Education in 21 European Countries: Inventory and Perspective. *Radboud University Nijmegen. Netherlands.*

Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü I, 1993 Milli Eğitim Basımevi Sayfalar 537-540

Özel Eğitim Konseyi (1991). Raporlar – Görüşmeler – Kararlar, 13 – 15 Mayıs Ankara: MEB.

Persson, R. S., Joswig, H. ve Balogh, L. (2000). **Gifted Education in Europe: Programs, Practices, and Current Research, Elsevier, Second Edition, UK.**

Proulx, K. (2005), NAGTY Research Programme Archive, Strand 2: Comparative Study, Summary of Gifted and Talented Education in India http://ygt.dcsf.gov.uk/FileLinks/659_NAGTY_Research_Archive_Strand_2_India.doc (24.11.2008)

Renzulli, J.S. (1986). The three ring conception of giftedness: A developmental model for creative productivity. In: R.J. Stenberg and J.E. Davidson (Eds.) *Conceptions of giftedness* (pp. 53-92). Cambridge, MA: Cambridge University Press.

Renzulli, J. S. (1978). “What Makes Giftedness? Re-examining a Definition”. *Phi Delta Kappan* 60: p180–181.

Saban, A. (2001). “Çoklu Zekâ Teorisi ve Eğitimi” İstanbul: Nobel Yayın Dağıtım.

Sak, U. (2012). Üstün Yetenekli Çocukların Keşfi, Eğitimleriyle İlgili Sorunların Tespiti ve Ülkemizin Gelişimine Katkı Sağlayacak Etkin İstihdamlarının Sağlanması Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Araştırma Komisyon Görüşmesi Tutanakları, Ankara.

Sak, U. (2010). Üstün zekâlılar, özellikleri, tanılanmaları, eğitimleri. Ankara: Maya Akademi.

Sarı, H. (2012). ‘Giftedness 2012 notları’, Dubai, United Arab Emirates, July 14-18.

Sternberg, R. J. (2003). *Wisdom, intelligence and creativity synthesized.* New York: Cambridge University Press.

TBMM (2012). Üstün Yetenekli Çocukların Keşfi, Eğitimleriyle İlgili Sorunların Tespiti ve Ülkemizin Gelişimine Katkı Sağlayacak Etkin İstihdamlarının Sağlanması Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Araştırma Komisyon Taslak Raporu.

Tokat BİLSEM (2011). Avrupa Ülkelerinde Üstün Yeteneklilerin Eğitimi Uygulamaları Projesi. AB Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı. Hayat Boyu Öğrenme Programı Leonardo Da Vinci Hareketlilik Projeleri. 13-26 Kasım 2011 Almanya Ziyareti.

VanTasell-Baska, (2005a). The Development of talent through curriculum Roeper Review, 18 (2), 98-102

VanTassel-Baska, J.(2005b). *Acceleration: Strategies for Teaching Gifted Learners.* Waco, TX: Prufrock Press, Inc.

Yetim, A. (2000). Sosyoloji ve Spor. Topkar Matbaacılık.

İNTERNET KAYNAKLARI

NAGC (2012). National Association For Gifted Children, The History of Gifted and Talented Education, A Timeline of Key Dates in Gifted and Talented Education, <http://www.nagc.org/index.aspx?id=607> adresinden 10.11.2012 tarihinde ulaşılmıştır.

MEB. (1973). Milli Eğitim Temel Kanunu. <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/88.html> adresinden 10.10.2012 tarihinde ulaşılmıştır.

MEB. (1999). Fen Liseleri Yönetmeliği. <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/50.html> adresinden 10.10.2012 tarihinde ulaşılmıştır.

MEB (1999). Anadolu Liseleri Yönetmeliği. <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/45.html> adresinden 10.10.2012 tarihinde ulaşılmıştır

MEB (2003). Sosyal Bilimler Liseleri Yönetmeliği. http://mevzuat.meb.gov.tr/html/25292_0.html adresinden 10.10.2012 tarihinde ulaşılmıştır.

MEB (2007). Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi. http://mevzuat.meb.gov.tr/html/2593_0.html - [Önbellek](#) - [Benzer](#) adresinden 10.10.2010 tarihinde ulaşılmıştır.

MEB (2009). Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği. http://mevzuat.meb.gov.tr/html/27305_0.html adresinden 10.10.2012 tarihinde ulaşılmıştır.

MEB (2009). Güzel Sanatlar ve Spor Liseleri Yönetmeliği http://mevzuat.meb.gov.tr/html/27260_0.html adresinden 10.10.2012 tarihinde ulaşılmıştır.

MEB (2010). Üstün Yetenekli Bireyler Strateji ve Uygulama Taslak Planı (2012-2016).

MEB (2011).2010-2011 MEB Stratejik Planı. Strateji Geliştirme Başkanlığı.

MEB (2012). Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği. http://mevzuat.meb.gov.tr/html/25486_.html adresinden 10.10.2012 tarihinde ulaşılmıştır.

MEB (2012). İlköğretim Kurumları Yönetmeliği. http://mevzuat.meb.gov.tr/html/225_0.html adresinden 10.10.2012 tarihinde ulaşılmıştır.

MEB (2010-2011). Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim. Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı Resmi İstatistik Programı Yayını.

MEB (2011). Milli Eğitim Bakanlığı, Özel Eğitimin Güçlendirilmesi Projesi, Taslak Başlangıç Raporu, 2011.

MEB (2003). İlköğretimde Yönetme Yönergesi. http://mevzuat.meb.gov.tr/html/2552_0.html adresinden 10.10.2012 tarihinde ulaşılmıştır.

MEB (1997). 573 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname, <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/104.html> adresinden 10.10.2012 tarihinde ulaşılmıştır.

MEB (2012). Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, <http://orgm.meb.gov.tr/> adresinden 10.10.2012 tarihinde ulaşılmıştır.

MEB ve MB (1929). 1416 Sayılı Ecnebi Memleketlere Gönderilecek Talebeler Hakkında Kanun, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/04/20110424-14.htm>, adresinden 14.12.2012 tarihinde ulaşılmıştır.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK, 2012). http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=37

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (1982). www.tbmm.gov.tr/anayasa.htm adresinden (Erişim Tarihi: 04.07.2012).

<http://www.osym.gov.tr/dosya/1-60595/h/2012-ylsy-kilavuzu-18-temmuz-2012.pdf> (Erişim Tarihi: 18.01.2013).

http://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc030/kanuntbmmc030/kanuntbmmc03005245.pdf (Erişim Tarihi: 18.01.2013).

http://tr.wikipedia.org/wiki/Harika_%C3%87ocuk_Yasas%C4%B1 (Erişim Tarihi: 19.01.2013)

ÜYEP (2013). Üstün Yetenekliler Eğitim Programı. <http://www.uyep.anadolu.edu.tr/Basvurular.html> (Erişim Tarihi: 16.01.2013).

<http://www.nagcbritain.org.uk/about.php/> (Erişim Tarihi: 05.07.2012).

<http://www.education.gov.il/moe/english/ind.htm/> (Erişim Tarihi: 07.07.2012).

Güzel Sanatlar ve Spor Liseleri Yönetmeliğine.14/12/2005 tarih ve 26023 sayılı Resmi Gazete. http://mevzuat.meb.gov.tr/html/27260_0.html (Erişim Tarihi: 15.01.2013).

<http://matrix.skku.ac.kr/for-icme-11/ICME/cp6.pdf/29.06.2012> (Erişim Tarihi: 18.01.2013).

<http://eng.kedi.re.kr/khome/eng/education/educationSeries.do/> (Erişim Tarihi: 29.06.2012)

<http://mashav.mfa.gov.il/mfm/Data/84647.pdf/> (Erişim Tarihi: 29.06.2012)

<http://www.riversidepublishing.com/products/wjIIIComplete/details.html> (Erişim Tarihi: 23.01.2013)

<http://www.pearsonassessments.com/HAIWEB/Cultures/en-us/Productdetail.htm?Pid=015-8338-499> (Erişim Tarihi: 23.01.2013).

<http://www.pearsonassessments.com/HAIWEB/Cultures/enus/Productdetail.htm?Pid=PAa32300> (Erişim Tarihi: 23.01.2013).